

JURIDISK FORENINGS AARBOG

FOR

VINTEREN 1941—42

TRYKT SOM MANUSKRIFT TIL BRUG FOR
FORENINGENS MEDLEMMER

KØBENHAVN

NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

1942

INDHOLD.

Foreningen	5
<i>Gösta Eberstein</i> : Patentretten og dens Genstand	6
<i>T. Myrdahl</i> : Hovedpunkter i Konkurslovskommissionens Betænkning	20
<i>O. Borum</i> : Udkast til Arvelov bortset fra særlige Regler for Landejendomme	25
<i>P. M. Sachs</i> : Domstolenes Stilling i Retsudviklingen ..	32
<i>Knud Christensen</i> : Krigsforsikring af Bygninger og Løsøre	36
<i>H. B. Krenchel</i> : Hovedtræk af Forslaget til Lov om Aktieselskaber	50

Møderne er refereret af Landsretssagfører Bent Jacobsen.

FORENINGEN.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes Mandag den 29. September 1941 i Odd-Fellow Palæet. Overretssagfører Niels Olesen valgtes til Dirigent og gav Ordet til Landsretssagfører Erik Petri, der aflagde Beretning og Regnskab.

Medlemstallet, der den 1. September 1940 var 567, havde været faldende og var den 1. September 1941 563.

Han omtalte de i Aarets Løb afholdte fem Foredrag og gennemgik Regnskabet for 1940—41, der var revideret af Foreningens Revisor, Højesteretsdommer *Victor Hansen*; Beholdningen var ved Aarets Begyndelse 5290 Kr. 87 Øre og ved Aarets Afslutning 4166 Kr. 99 Øre.

Beretningen blev taget til Efterretning og Regnskabet godkendt.

Direktør i »Bikuben« *O. Schlegel* ønskede ikke Genvalg til Bestyrelsen. De øvrige Bestyrelsesmedlemmer blev genvalgt. Nyvalgt blev Statsadvokat *Jørgen Trolle*. — Bestyrelsen bestaar her-
efter af

Professor, Dr. jur. *Henry Ussing*, Formand,
Højesteretsdommer *Jesper Simonsen*,
Højesteretssagfører *Ø. Ahnfelt-Rønne*,
Højesteretssagfører *Karsten Meyer*,
Professor, Dr. jur. *O. A. Borum*,
Direktør i »Bikuben« *Johs. Faurholt*,
Højesteretssagfører *N. J. Gorrissen*,
Byretsdommer Frøken *Karen Johnsen*,
Byretsdommer, Dr. jur. *Erwin Munch-Petersen*,
Landsretssagfører *Erik Petri*,
Sekretær i Justitsministeriet *Hans Topsøe-Jensen*,
Landsdommer *Jørgen Jensen* og
Statsadvokat *Jørgen Trolle*.

Foreningens Revisor, Højesteretsdommer *Victor Hansen*, blev genvalgt.

OM PATENTRÄTTEN OCH DESS FÖREMÅL, MED SÄRSKILD HÄNSYN TILL PATENTERING AV LÄKEMEDEL.

(Foredrag af Professor, jur. dr. Gösta Eberstein den 29. September 1941).

I Sverige är, när man accepterar en middagsbjudning skriftligen, det hävdvunna svarsformuläret, att man hoppas få »äran och nöjet att infinna sig«. Det är nog inte alltid, som de orden äro ett adekvat uttryck för brevskrivarens känslor och de ha därigenom under tidernas lopp undergått en viss värdepreciering. Men återger man dem deras verkliga mening och därmed den styrka, som de ursprungligen ägt, innehålla de just vad jag känner i detta nu. Jag har fått äran och nöjet att tala inför denna församling. Det är för en svensk ett nöje, ja en *glädje* redan detta att överhuvud igen få möta en dansk publik, och för mig personligen att få möta så många goda vänner. Det är också en *ära* för en svensk att få tala till danska jurister om det ämne det här gäller. Ja, jag kan inte frigöra mig från att Er inbjudan hämtat en ugglas till Atén. I fråga om det ämne, som vi i kväll skola behandla, ha Ni här i Danmark en vida större praktisk erfarenhet och därigenom också större sakkunskap än vi i Sverige. Att jag ändå vågat hörsamma Er vänliga inbjudan beror på att mitt inlägg är avsett såsom inledning till en diskussion. På så sätt kan en samverkan skapas. Mitt bidrag skulle då bli att söka ge själva frågeställningen, eller m. a. o. att söka ange de teoretiska utgångspunkter, från vilken problemet bör angripas, liksom de allmänna principer, som böra vara de vägledande vid bedömandet. I gengäld hoppas jag få del av mina åhörarens stora praktiska erfarenhet.

I denna tid äro alla värden under debatt. Tidigare — som man tyckte — alldeles självklara grundsatser bestridas och måste ånyo motiveras, och redan vunnen erfarenhet måste fördjupas och liksom förvärvas på nytt. Inte heller patentskyddet går fritt från att underkastas denna allmänna omprövning: Det spörsmålet ställes: är det en riktig tanke eller icke som bär upp patentskyddet? Jag erinrar om, att det inte är första gången under dess långa levnad — vi kunna ju internationellt sett datera dess födelsår till 1624 — som patentväsendet blivit utsatt för denna närgångna fråga. Patentskyddet har haft både hausse- och baisseperioder, tider då det varit föremål för både övervärdering och undervärdering.

En utpräglad hausseperiod var slutet av 1700-talet. De båda då framför andra dominerande världshändelserna: Amerikas förenta staters tillblivelse och den franska revolutionen, lämnade inte ens patentskyddet helt oberört. Då Förenta staterna blevo självständiga, tog sig dess tilltro till patentskyddet uttryck på så sätt, att den nyblivna staten i sin första författning upptog ett uttryckligt stadgande härom. Den franska revolutionen bragte en ny patentlag (1791), som var Frankrikes första, och den var i viss mån ett uttryck för revolutionens egna idéer om de mänskliga rättigheterna. Man förklarade, att varje ny idé, som kunde bli av betydelse för det allmänna, vore upphovsmannens egendom och att ett förnekande av upphovsmannens äganderätt (Propriété) till sin uppfinning vore ett ingrepp i människans rättigheter, samt att bristen på rättsskydd på detta område åstadkommit mycken modfällighet inom näringslivet samt drivit många utmärkta förmågor och nyttiga uppfinningar till utlandet.

Hausseperioden i slutet av 1700-talet förbyttes under mitten av 1800-tallet i *sin motsats*. Omsvängningen kom ungefär samtidigt med att den industriella expansionen och industriländernas konkurrens på världsmarknaden tog sig uttryck i de första världsutställningarna i London och Paris på 1850- och 1860-talen. Även på mycket representativt håll både bland vetenskapsmän och näringsidkare gjorde man då gällande, att patentskyddet vore ett föråldrat band på industrien, som borde försvinna

eller, som en mera poetisk lagd jurist uttryckte det, vore »en skämd frukt på den mänskliga kulturens träd.« Och den patentfientliga strömningen avsatte även positiva resultat i lagstiftningen. I Holland blev sålunda patentskyddet helt avskaffat 1869. Men i övriga länder inriktade man sig istället på att genom partiella reformer söka förbättra själva rättsskyddet och förminska de därmed förbundna olägenheterna för näringslivet.

Under 1920-talet inträdde för de tankar, som bära upp patentskyddet, en *ny hausseperiod*. Inom svensk patenträttshistoria får motsättningen mellan den kritiska inställningen under 1800-talets mitt och optimismen omkring 1920-talet ett pregnant uttryck i våra båda viktigaste patentlagförslag, det av 1878, som utgör grunden för vår nuvarande patentlag (1884), och det av 1919. Det förra betänkandet sysselsätter sig synnerligen ingående även med frågan, *hurvida* patentskydd kan vara berättigat och för landet gagneligt, under det 1919 års betänkande förutsätter patentskyddets nytta såsom en redan avgjord och självklar sak.

Den stora nyheten under 1920-talet var emellertid arbetet på den s. k. *vetenskapliga äganderätten*. Patenträtten kom härigenom i själva verket i ett nytt läge. Den blev inte längre ett avslutat helt utan dess gränser blevo flytande och själv inskränktes den till att blott bli *ett* av medlen för att tillförsäkra det andliga arbetets män en skälig andel i frukterna av deras arbete. Vetenskapsmännen skulle på ena eller andra sättet — genom ensamrätt till forskningsresultaten eller genom andelsrätt vid dessa resultatats utnyttjande i praktiken eller genom pris och belöningar — erhålla en motsvarande rätt till sina upptäckter (opdagelser), som uppfinnarna redan hade till sina idéer. Detta djärva uppslag togs nästan omedelbart om hand av Nationernas förbund och fick därigenom förvånande snabbt en viss aktualitet över snart sagt hela världen. Det var en stor tanke, som bar upp hela detta arbete. Genom att tillerkänna vetenskapsmännen andelsrätt i deras forskningsresultat, skulle man bringa det därhän, att det vetenskapliga arbetet komme att ekonomiskt bära upp sig självt. I stället för att vara hänvisade till några få lätt räknade anställningsmöjligheter eller till understöd av mecener, skulle första rangens vetenskapsmän inom dessa områden

rent av kunna räkna på att deras verksamhet i sig själv kunde giva lönen för deras arbete.

Hela denna rörelse stötte emellertid på övermäktiga praktiska svårigheter och kan sägas ha för ögonblicket runnit ut i sanden. För närvarande stå vi snarast återigen i en *reaktionsperiod*. Återigen göra sig, lät vara försiktigt, röster hörda, som ifrågasätta, om de olägenheter, som onekligen vidlåda vårt patentskydd, låta sig bota utan att samtidigt även patentväsendet självt upppoffras. För bedömande härav ger, synes det mig, patenträttens egen utvecklingshistoria en ganska god ledning. De invändningar mot patentväsendet, som nu ånyo framföras, finner man redan under mitten av 1800-talet både med stor skärpa framförda och med mycken omtanke prövade. Dessa invändningar lämnade patentskyddets grundvalar orubbade och föranledde ändringar allenast i sättet för skyddets anordnande. Om man bortser från den nuvarande krisen, som vi ju förmena vara endast temporär, förefaller det mig också, som om det nuvarande ekonomiska och industriella läget icke uppvisade en så ny aspekt, att det gamla problemläget undergått någon väsentlig förskjutning.

För bedömandet av patenträttens ställning har arbetet på den vetenskapliga äganderätten enligt min mening medfört en bestående vinning. Man kan icke längre betrakta patenträtten såsom en från de egenliga auktorrätterna — d. v. s. författarrätten och konstnärätten — artskild företeelse, som skulle innefatta en i förhållande till dem olikartad inskränkning i »den allmänna näringsfriheten«, utan patenträtten måste ses såsom en *syster rättighet till författarrätten och konstnärätten*. Detta förefaller mig åtminstone inom nordisk doktrin vara den avgjort härskande uppfattningen. För Danmarks del har *Vinding Kruse* med särskild kraft gjort dessa synpunkter gällande. Ja, han har t. o. m. drivit överensställelsen mellan patenträtten och auktorrätterna så långt, att jag inte kan följa honom mer än en bit på vägen. Men jag är helt ense med honom om, att själva grundvalen för patenträtten och auktorrätten är densamma, nämligen den nya skapelse, som uppfinnare lika väl som författare och konstnärer kunna berömma sig av. Det rättsgrundande ligger i det *nya*, som

dessa det andliga arbetets män skänkt det allmänna, och som gör att de med särskild pondus kunna stöda sitt krav på rättskydd på det gamla ordet, att »arbetaren är värd sin lön.» Även om de praktiska svårigheterna hittills visat sig alltför stora, för att rättsordningen skulle kunna bereda samma förmåner åt vetenskapsmännen i gemen, har man att hålla fast vid såsom en grundpelare i nordisk immaterialrätt, att det är de *andliga arbetarnas rättskrav*, som är den bärande grunden både för vår författarrätt, vår konstnär rätt och vår patenträtt. För alla dessa rättigheter är också gemensamt, att hänsynen till det allmänna kräver *gränser för ensamrätten* till arbetsresultatet och att dessa gränser skola dragas så, att varje rättighet blir ett arbetsredskap i det helas tjänst.

Om sålunda patenträtt och auktorrätt överensstämman, så vitt fråga är om själva grunden för rättskyddet, föreligger däremot enligt min mening en viktig olikhet dem emellan med hänsyn till *objektet* för rättskyddet och därmed är jag inne på patenträttens *föremål*. Man bör visserligen akta sig för att söka inbördes värdera de olika alstren av andligt arbete. Uppfinnarnas och auktorernas prestationer äro inkommensurabla och samtidigt lika oundgängliga för mänskligt liv. Men i själva den författarrättsliga och konstnär rättsliga skapelsen är insprängt ett högst personligt element, som uppfinningen icke kan uppvisa motstycke till, och denna olikhet för med sig att inskränkningarna i patenträtten bli *mera ingripande* än vid auktorrätten, en olikhet som får sin kanske mest slående bekräftelse i *rättskyddets olika varaktighet*. Författar- och konstnär rätten äger ju bestånd under auktors hela livstid och i Danmark 50 år — i Sverige 30 — efter hans död, under det att ett patents levnad i jämförelse härmed är mycket kort (i Norden 17 år). Detta får sin förklaring utav, att författarens och konstnäre ns verksamhet är så starkt präglad av upphovsmannens personlighet, får ett så starkt subjektivt drag, att hans skapelse därigenom mer eller mindre blir ett unikum, under det uppfinningen väsentligen har en objektiv och i förhållande till upphovsmannens person självständig existens, något som för övrigt kommit till uttryck även på så

sätt, att uppfinnarverksamheten särskilt i våra dagar ofta har ett utpräglat vetenskapligt och kollektivt drag.

Även när man på sätt nu skett skjuter fram hänsynen till uppfinnaren såsom det primära i patenträtten, blir det i andra hand en av patenträttens viktigaste uppgifter att, så långt görligt är, lätta trycket av de band, patenträtten lägger på näringslivet, och att ur synpunkten av det helas väl på varje särskild punkt avväga uppfinnarens och näringslivets intressen mot varandra. En sådan *intresseavvägning* har redan berörts, nämligen fastställandet av den tid, under vilken ensamrätten till uppfinningen skall få äga bestånd. En annan inskränkning i patenträtten, som alldeles saknar motsvarighet inom auktorrätten, är möjligheten till *tvångsöverlåtelse*. En sådan överlåtelse är ju för auktorrätten på grund av dess personliga natur till den grad utesluten, att även auktors borgenärens i och för sig aldrig så berättigade intressen härvid få stå helt tillbaka: auktorrätten är fritagen från utmätning och tillhör icke förmögenhetsmassan i auktors konkurs. I fråga om patenträtten lider däremot borgenärernas krav på tvångsöverlåtelse ingen inskränkning. Och vidare öppnar patenträtten av hänsyn till näringslivet möjlighet dels till tvångsöverlåtelse — s. k. tvångslicens — när patenthavaren icke inom viss tid utövat uppfinningen, och dels till expropriation av patenträtten, när detta kräves av »Almenvellet«. De lege ferenda skulle man önska att rätten till tvångslicens utsträcktes till att gälla också till förmån för innehavare av ett beroende patent (Avhängighedspatent), något som för närvarande icke gäller varken i dansk eller svensk rätt, men därimot i norsk. Tvångslicens kan även i andra fall tänkas vara ett användbart medel till lösande av intressekollisioner mellan patenthavarens rätt och motstående intressen.

Efter att sålunda på några centrala punkter ha angivit min inställning till patenträtten och dess objekt är jag mogen att övergå till, huru man från denna utgångspunkt har att bedöma patentskyddet för *läkemedel*. Den danska och den svenska patenträttens bestämmelser härom avvika i formen, men få anses i sak överensstämmande. Det svenska stadgandet går rakt på sitt

ämne: avser uppfinning läkemedel, »må patent ej meddelas å själva varan utan endast å ett särskilt sätt för dess tillverkning«, alltså patent får icke ges på stoffet utan blott på »Fremgangsmaaden«. Man kan även uttrycka saken så, att stoffpatent i detta fall är uteslutet men metodpatent möjligt. Detsamma gäller enligt svensk rätt om livsmedel, där alltså i motsats till i Danmark metoduppfinning kan patenteras. En ytterligare olikhet mellan de båda länderna är, att »Nydelsesmidler« hos oss kan bli föremål för både stoff- och metodpatent men i Danmark blott för metodpatent. Med läkemedel, som man i Danmark hänför både till människor och djur men i Sverige bara til människor, menar man ett ämne, som är avsett att upptagas i organismen för att motverka sjukliga tillstånd. Hos oss har efter mycken strid de antiseptiska medlen ansetts patenterbara. Med läkemedel besläktade varor, som kunna få patenteras, äro t. ex. medicinska och kirurgiska instrument, konstgjorda lemmar och bandager samt de i våra dagar av åtskilliga med livs- och läkemedel i betydelse jämställda skönhetsmedlen.

Vad är då grunden till undantagsbestämmelsen i fråga om läkemedel? Jo, säger man — och motiveringen är genomgående densamma — *dels* äro läkemedlen för den allmänna hälsovården av så stor betydelse, att man ej bör genom patent försvåra dessa förnödenhetens tillgänglighet eller stegra deras pris, och *dels* kan patent å läkemedel lätt begagnas till att föra allmänheten bakom ljuset, i det reklamen för patentmedicinen är ett framgångsrikt medel för att påtruga allmänheten värdelösa preparat. Denna motivering är svag. Jag kan inte se annat än att *Ragnar Knophs* kritik på denna punkt är dräpande, då han säger (Åndsretten s. 286), att denna argumentering kan användas mot alla slags patenter och leder till, att »særlig viktige opfinnelser ikke må patenteres«. Hos oss framhöll ock redan betänkandet av 1878, att de särskilt betydelsefulla uppfinningarna icke borde förvägras patent, då man ju hade utvägen att genom expropriation överföra dem i det allmännas ägo, därest »Almenvellet« så krävde. Och det svenska betänkandet av 1919 tog t. o. m. steget fullt ut och föreslog, att även läkemedelstoff skulle kunna patenteras. Gäller det ett område, där uppfinningar äro särskilt viktiga

bör man, menar detta betänkande inte utan fog, mera än eljest ha intresse av att kunna sätta in den sporre på uppfinnarverksamheten, som patentskyddet utgör. Offentliggörandet av patentbeskrivningen skall, menar man ock, avhålla från sökande av patent å verklig humbugsmedicin. Man kan tillägga, att erforderlig kontroll över läkemedlen bör ske i annan ordning än genom vägrande av patentskydd, nämligen genom läkemedelslagstiftningen, och den innehåller ju ock numera utförliga regler härom.

Med detta är emellertid icke sagt, att ej *andra mera bärkraftiga skäl* än de nu berörda kunna anföras emot patentering av läkemedelstoff. Ett viktigt argument synes mig vara, att de flesta länder ställa sig avvisande mot sådana patent och att det medför risker för den inhemska industrien, om utlänningar tillåtas få patent, som landets egna undersåtar förvägras i utlandet. Lat vara att detta argument till sin natur är ett opportunitetsskäl, men dess betydelse kan icke förnekas, och det skulle icke förvåna mig, om den nordiska patentlagstiftningskommissionen t. o. m. lät denna synpunkt bliva den utslagsgivande. En sakligt starkare motivering än den hävdvunna kanske också är möjlig ifråga om en viss kategori av läkemedel, nämligen dem som hava naturen av kemiska föreningar. Jag är utan sakkunskap inom kemien, men det säges, att det här mera än på andra områden är vanligt, att man kan komma fram till ett visst stoff på många inbördes självständiga vägar. Om detta är riktigt skulle ju ett stoffpatent kunna komma att täppa till så många vägar utom den patenterade, att det därigenom kunde tänkas bli till men för det allmänna.

Jag övergår nu till den mycket viktiga frågan, huru man har att tolka den för dansk och svensk rätt gemensamma regeln, att patent icke får meddelas å själva läkemedlet utan endast å ett *särskilt sätt för dess tillverkning*, alltså blott å »Fremgangsmaaden«. För den rätta förståelsen av denna bestämmelse har jag sökt skapa ett fast underlag genom den tidigare framställningen om patenträttens grund och gränser.

Såsom jag antydde, har frågan om metodpatent å läkemedel i motsats till i Danmark icke i Sverige varit mera ingående ventilerad. Men även hos oss har jag mött två motsatta synpunk-

ter på problemet. Den ena uppfattningen utgår från att förbudet mot patentering av läkemedelstoff har till syfte att *förhindra monopol* i fråga om läkemedel. Därutav bör följa icke blott att stoffpatent måste vägras, utan att det samma bör gälla även sådana metoduppfinningar, som, om de patenterades, faktiskt skulle ge patenthavaren en monopolställning i fråga om ett läkemedelstoff. Av denna natur är metoduppfinningen först och främst, så snart den resulterar i ett hittills okänt stoff; även om metoden är helt ny skulle densamma alltså icke kunna patenteras. Endast metoder som leda till ett redan känt stoff skulle alltså enligt denna uppfattning kunna godtagas. Men även i detta fall måste, säger man, för patentering fordras, att själva metoden är helt ny. Det skulle sålunda icke räcka med ett s. k. analogiförfarande, alltså användande av en redan känd metod på ett nytt område. Även om här är fråga om en verklig uppfinning borde patent ej meddelas, eftersom metoden redan är känd — låt vara på ett annat område — och man av en metoduppfinning måste kräva, att själva metoden är helt ny. Men det stannar icke heller vid detta. Även om metoden är helt ny och stoffet redan är känt och man sålunda under vanliga förhållanden skulle kunna ge ett metodpatent på läkemedels-uppfinningen, kan det hända, säger man, att metoden är så revolutionerande, att den t. ex. nedbringar priset på stoffet till en bråkdel av det förut gällande, med den påföljd att, om patent medgäves, dess innehavare skulle få en faktisk monopolställning. Även då måste enligt denna uppfattning patent vägras på metoduppfinningen.

Gentemot detta betraktelsesätt, skulle jag vilja invända, att själva utgångspunkten för detsamma är felaktig. Stadgandets syfte är ingalunda att förebygga monopol beträffande läkemedel, och härvid kan jag anknyta till vad förut sagts om patenträttens allmänna grunder. Avsikten med särreglerna om läkemedel har varit att verkställa en viss intresseavvägning mellan uppfinnarintresset och »Almenvellet«. Enligt de förut anförda motiven har en avvägning skett mellan uppfinnarintresset och å andra sidan det allmännas intresse att göra läkemedel lättillgängliga och billiga samt förhindra humbugsmedicin, och denna intresseavvägning har givit som resultat en kompromiss, nämligen

gen att stoffpatent äro uteslutna men medtoddpatent tillåtna. I övrigt har däremot ingen som helst ändring av de patenträttsliga reglerna skett. Detta innebär, att liksom det allmänna har krav på att stoffpatent icke beviljas, äro uppfinnarna tillförsäkrade metodpatent i samma utsträckning som på övriga områden. De kunna således aldrig få någon juridisk allenarätt till ett visst stoff, men för en faktisk ensamrätt lägger lagen icke hinder i vägen. Uppfinnarna äga vidare anspråk på patent ej blott när metoden är helt ny utan även då ett analogiförfarande leder fram till ett oväntat stoff. I detta senare fall måste man på samma sätt som eljest inom patenträtten fästa sig vid resultatet av förfarandet såsom en helhet, oavsett varest i orsaksammanhanget, som nyhetsmomentet träder in: vare sig i metoden eller i stoffet. Från patenträttslig synpunkt är det här såsom eljest ovidkommande, huruvida det stoff som framkommer är förut känt eller icke. Även där stoffet är helt nytt, är det i sin ordning att metodpatent skall kunna ges, så länge det föreligger teoretisk möjlighet att stoffet skall kunna framställas på mer än ett sätt, ty metodpatentets innebörd är just, när det resulterar i ett stoff, att andra uppfinnare skola kunna på nya vägar söka nå fram till samma stoff och få patent på den nya »Fremgangsmaaden«. Att slutligen vägra patent på ekonomiska grunder — ja rent av på grund av stoffets alltför stora prisbillighet — är en för patenträtten så främmande tanke, att den visar omöjligheten att sätta monopolregeln i högsätet såsom avgörande för bestämmelsens tolkning.

För den som i likhet med mig — i anslutning till *Ragnar Knoph* och de svenska betänkandena — underkänner den hävdvunna motiveringen för förbudet mot stoffpatent på läkemedel, måste ju en *restriktiv tolkning* av detta förbud framstå såsom ännu mera grundad. Menar man vidare i likhet med mig, att bibehållandet av detta förbud får sin starkaste motivering genom hänvisningen till andra länders motsvarande läge, måste ju praxis i andra länder och icke minst i naboländerna få ett särskilt intresse. För Sveriges del tror jag, att monopotanken har en viss resonans hos det praktiska livets män men att ett motsatt förhållande råder i fråga om juristerna.

Till sist endast ett ord om patenträttens *subjekt*, sålunda om uppfinnarens ställning. Härom har den danska patentlagen en regel, som har intresse i detta sammanhang men till vilken vi i Sverige icke ha någon motsvarighet och vars verkliga syfte — det måste jag erkänna — är för mig helt fördolt. Det är stadgandet i 3 § tredje st.: »Ingen kan, saa længe han er ansat i Statens Tjeneste, og i et Tidsrum af 3 Aar efter Udtrædelsen deraf, uden vedkommende Ministers Samtykke faa Patent paa en Opfindelse, om hvilken det kan antages, at han helt eller delvis er naaet til den gennem sit Arbejde for Staten«. Trots redliga ansträngningar har jag inte kunnat finna någon rationell grund för denna undantagsbestämmelse. För varje fall kan grunden för densamma *icke vara*, att de statliga lönebeloppen skulle vara så rundhänt tilltagna, att de även inkluderade ersättning för ämbetsmännens uppfinningar, ett skäl vilket, så vitt jag kan se, skulle vara det enda, som verkligen kunde motivera undantagsregeln. Knappast kan man väl heller tänka sig, att bakom denne regel ligger en önskan att ge ämbetsmännen ett motiv att strikte hålla sig till sin tjänst och icke splittra sina krafter på uppfinnarverksamhet. En sådan föreskrift borde åtminstone ha givits i ett annat sammanhang, t. ex. i ett lönereglemente, då den alltför illa harmonierar med de tankar som bära upp patenträtten. Det riktiga vore väl, att staten avstode från det egenartade privilegium, som patentlagen 3 § tredje st. förlänar den, och fann sig uti att i förevarande hänseende intaga samma rättsliga ställning till ämbets- och tjänstemännen, som en enskild arbetsgivare intar till sina anställda.

På läkemedelsområdet äro ju, om man betraktar den statliga och enskilda verksamheten såsom en enhet, i stor utsträckning både vetenskapsmän och uppfinnare sysselsatta. Båda kategorierna fylla var sin viktiga funktion och komplettera på ett betydelsefullt sätt varandra. Och de representera samtidigt i viss mån två olika världar, som summariskt kunna kännetecknas med de båda orden: forskning och förvärv. Någon likriktning på dessa båda områden är icke möjlig och ej heller önskelig, *annat än* på den punkt, där den redan slagit fel, nämligen vad beträffar den vetenskapliga äganderätten, som ju skulle ha berett ve-

tenskapsmännen analoga ekonomiska förmåner som uppfinnarna. Inom vetenskapen är uppenbarligen i olikhet med inom förvärvslivet i gemen offentlighetsprincipen grundläggande och hemlighetsmakeri av ondo, men därutav får man icke låta förleda sig till den falska maximen, att det vetenskapliga arbetet skall presteras vederlagsfritt. Därmed vore man tillbaks i den romerska rättens lyckligen övervunna ståndpunkt, att det andliga arbetets män, läkare, lärare och forskare, icke borde för sitt arbete åtnjuta någon lön utan blott honorarium, en steg tillbaka som säkerligen skulle våra till skada för kulturen.

D i s k u s s i o n :

Højesteretssagfører *Karsten Meyer* fandt, at en Ophævelse af Patentlovens Regel om, at der ikke kan gives Stofpatenter paa Lægemidler var udelukket allerede af den Grund, at man, da en saadan Regel findes de fleste Steder i Udlandet, ved en Ophævelse vilde stille Danske, der ikke vilde kunne faa saadanne Patenter i Udlandet, medens udenlandske Opfindere kunde faa Patentet her i Landet, for ringe. Da Bestemmelsen saaledes ikke kan ventes ophævet, maa Diskussionen alene dreje sig om en Fortolkning af den nu gældende Regel i Patentlovens § 1, 4.

Naar Lovgivningen ikke har villet tillade, at der bliver givet Patent paa Lægemidler, maa Reglen fortolkes udvidende, saaledes at Patentkommissionen og Domstolene ikke kan sabotere den ved at give Metodepatenter paa alle Metoder, der fører frem til Stoffet, idet der i saa Fald faktisk er opnaaet Patent ogsaa paa Stoffet. Naar Loven udelukker, at der gives Patent paa Stoffet, maa det være en Betingelse for, at Fremgangsmaaden kan patenteres, at selve denne er ny, og det kan ikke være tilstrækkeligt til Indrømmelsen af et Metodepatent, at man gennem en kendt Fremgangsmaade opnaar en ny lægelig Virkning af et Stof.

Reglen i Patentloven § 3, 3. Stk. medfører, at saa godt som ingen danske Læger kan faa Patent, da det Arbejde, der fører til patenterbare Opfindelser, i Praksis kun kan udføres paa de Hospitaler, hvor Lægerne er ansat. Der er heller intet mærkeligt ved en saadan Regel. Naar Staten stiller Laboratorier, Instru-

menter m. v. til Disposition, saa kan Opfinderen ikke kræve selv at opnaa Patent. Forholdene er tilsvarende inden for den private Erhvervsvirksomhed, hvor Patentet i Almindelighed udtages af Virksomheden. Der er ingen Grund til, at Staten paa dette Punkt skal indtage en ringere Stilling end Erhvervsvirksomhederne. Hvis Embedsmændenes Opfindelser har nogen Værdi, vil den naturlige Ordning være, at Staten søger Patent paa samme Maade som Erhvervsvirksomhederne.

Overregistrator *Krenchel* bemærkede, at Reglen i Patentlovens § 3, 3. Stk. tager Sigte ikke alene paa statsansatte Læger, men mulig i højere Grad paa det videnskabelige Personale ved f. Eks. Polyteknisk Lærecanstalt, Landbohøjskolen, militære Fabriker m. fl. Staten har en stor og rimelig Interesse i at undgaa, ikke mindst paa det militære Omraade, at skulle yde Vederlag for de Opfindelser, som Tjenestemændene gør under deres Tjeneste-arbejde under Anvendelse af de praktiske og videnskabelige Hjælpe midler, Staten raader over. Dertil kommer, navnlig for Lærerne ved de videnskabelige Instituter, at de meget ofte benyttes som Skøns mænd, til Undersøgelser og til Afgivelse af Responsa, og over denne Virksomhed, der samfundsmæssigt set er højst værdifuld, maa der ikke kastes Skygge af Tvivl med Hensyn til de paagældendes absolutte Uvildighed og personlige Uinteresserthed, hvad der kunde være Anledning til, saafremt det i Almindelighed var tilladt dem at optræde som Opfindere paa deres specielle Felt. Derfor bør ogsaa Statens Dispensations-beføjelse udøves med den største Varsomhed.

Landsretssagfører *Holm-Nielsen* fremhævede Ønsket om at undgaa Monopol paa Lægemedler som den afgørende Begrundelse for Patentlovens Forbud mod Stofpatenter paa dette Omraade. Selvom maaske Patenter paa andre Omraader kan være af ligesaa stor praktisk Betydning, er Lægemedlernes Betydning af en saadan særlig samfundsmæssig Karakter, at det er naturligt her at søge Monopoldannelsen hindret.

Paa den anden Side er der et naturligt Hensyn at tage til Opfinderen, og det er vanskeligt at finde den rette Balance mel-

lem disse to modstaaende Hensyn. I England kan der opnaas Patent paa Fremgangsmaader ved Tilvirkning af Lægemidler, men saaledes at der findes en særlig Tvangslicensordning for disse Patenter, som kan anvendes uafhængigt af, om Patentet udøves af sin Indehaver eller ej. Herved opnaar man baade, at Opfinderen faar en vis Løn for sin Indsats, og at Opfindelsens Udnyttelse sikres Almenheden. Her i Landet vilde man kunne naa et delvis tilsvarende Resultat ved Ekspropriation i Henhold til Patentlovens § 8. Denne Fremgangsmaade er imidlertid uforholdsmæssig besværlig, og der kan derfor maaske være Grund til at overveje Indførelsen af en Regel som den engelske.

Indlederen havde derefter Ordet for nogle afsluttende Bemærkninger, hvorunder han erklærede sig enig i, at man naturligvis nøje maa prøve, om en Opfindelse, der angiver sig at vedrøre Metoden, i Virkeligheden vedrører Stoffet, og hvis dette sidste viser sig at være Tilfældet, nægte at give Patent. Hvis imidlertid Opfindelsen virkelig vedrører Metoden, ses der ikke nogen Grund til at fortolke Patentlovens Forbud udvidende.

Det er rigtigt, at naar Staten stiller Laboratorier, Instrumenter m. v. til Disposition, saa bør Staten ogsaa have en Ret med Hensyn til de her frembragte Opfindelser, men ikke nogen bedre Ret end de private Virksomheder. Der synes derfor kun at kunne være Tale om at undergive Embedsmændenes Opfindelser de almindelige Regler om Funktionærers Opfindelser. Der vil næppe være større Fare for Staten ved at behandle Embedsmændene efter disse Regler, end der er for de store private Erhvervsvirksomheder med Hensyn til de af disses Funktionærer gjorte Opfindelser.

Indlederen saa med Sympati paa den af Landsretssagfører Holm-Nielsen fremsatte Tanke, at prøve, om ikke en Tvangslicensordning som den engelske kunde give en acceptabel Løsning af den foreliggende Interessekonflikt.

HOVEDPUNKTER I KONKURSLOVSKOMMISSIONENS BETÆNKNING.

(Foredrag af Landsdommer T. Myrdaht den 27. Oktober 1941).

Foredraget udelades her, da det er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1941 B S. 313.

Diskussion:

Professor *Ussing* indsaa, at de i Udkastet indeholdte Forslag til Afkræftelse uden Hensyn til Medkontrahentens gode Tro kunde have sine Fordele. En saadan Afkræftelse efter rent objektive Linier er imidlertid ikke i alle Henseender uden Betænelighed.

Ifølge Udkastets § 75 skal Konkursen være bekendtgjort i Statstidende for at faa Virkning over for godtroende Medkontrahenter. I Udlandet er det ret almindeligt, at der i dette Tilfælde ikke tages Hensyn til Medkontrahentens gode Tro. Derfor maatte man undre sig over, at Motiverne til § 75 slet ikke gaar ind paa Spørgsmaalet. Reglen i § 75 harmonerer næppe fuldt ud med de objektive Afkræftelsesregler, hvorefter visse Dispositioner foretaget før Konkursen kan tilsidesættes, selvom Medkontrahenten var i god Tro. De objektive Afkræftelsesregler fører ogsaa til et noget betænkeligt Resultat forsaavidt angaar Afkræftelsens Virkning. Ifølge Udkastets § 113, der i Motiverne siges at være ganske i Overensstemmelse med gældende Ret, skal Medkontrahenten i Tilfælde af Afkræftelse tilbagegive Boet det modtagne eller erstatte dets Værdi. Naar Afkræftelse kan gennemføres uanset Medkontrahentens gode Tro, bliver imidlertid Pligten til at er-

statte det modtages Værd væsentlig mere byrdefuld end efter de nugældende Regler. Der kunde rejses Spørgsmaal om at begrænse Pligten til Berigelsen.

Overregistrator *Krenchel* nærede Betæneligheder ved Udkastets Regler om Likvidation af Aktieselskaber. De nugældende Regler er maaske ikke fuldt tilfredsstillende, men de er i Praksis forstaaet saaledes, at de fører til anvendelige Resultater, og den vide Anvendelse af Likvidation i Stedet for Konkurs viser ogsaa, at det praktiske Liv kan akceptere Reglerne. Selvom Loven ikke giver Kreditorerne nogen Ret til Valg af Likvidator, kan de dog gennem Trusel om Konkurs gennemtvinge, at de bliver repræsenteret i Bobestyrelsen.

Under den nugældende Ordning er det muligt at foretage Realisationen paa den forretningsmæssigt heldigste Maade. Selvom de nye Konkursregler tilstræber at stille Auktionen som Realisationsmaade i Baggrunden, vil de næppe føre til samme frie Realisationsformer, som anvendes under Likvidation efter de nugældende Regler, og Likvidationens Tilknytning til Konkursordningen vil ikke kunne undlade at virke skadeligt paa Likvidationens Realisation. Det havde formentlig været heldigere, om Likvidationsreglerne var blevet indføjet i Aktieselskabsloven. Selvom man gaar denne Vej, vilde det være rigtigt og ønskeligt at stille Likvidationen under Skifterettens Tilsyn, f. Eks. ved Godkendelse af Likvidatorerne, Skifterettens Valg af Revisor, Tilsyn med Regnskabet o. s. v.

Ifølge Udkastets § 205 kan et Aktieselskab under Likvidation erklæres konkurs, naar der er et absolut Flertal herfor. Hvis der før Likvidationen ikke har været aabnet Forhandling om Gældsordning, skal en saadan nu forsøges. Dette synes overflødigt. Naar man er naaet saa vidt med Insolvensbehandlingen, maa enhver anden Mulighed end Konkurs være udelukket.

Udkastet tager ikke Stilling til Spørgsmaalet om Konkursens Virkninger for Selskabets Ledelse, men henholder sig til den nugældende Retstilstand, hvorefter Selskabets Konkurs er uden Betydning for Ledelsen, medmindre denne kan gøres ansvarlig, fordi den ved uforsvarligt Forhold har medvirket til Konkursens Ind-

træden. Denne Ledelsens principielle Uafhængighed af Selskabets Konkurs virker utilfredsstillende, da der altid vil og maa være meget nær Sammenknytning mellem Selskabet og dets Ledere, navnlig ved de ganske smaa Selskaber. I Frankrig er der fornylig indført Bestemmelser, hvorefter den administrerende Direktør, der normalt ogsaa er Formand for Bestyrelsen, gaar konkurs personlig, hvis Selskabet gaar konkurs. Der havde maaske været Grund til i Udkastet at tage Stilling til saadanne nye Tanker.

Landsretssagfører *Hess-Petersen* fremdrog Spørgsmaalet om Konkursprivilegierne, som det, der har størst praktisk Betydning for Konkursens Udfald, og kritiserede, at man ikke ogsaa havde foreslaaet Privilegiet for Skatter ophævet. Privilegiet kan næppe have stor økonomisk Betydning for Statskassen, men det betyder en hel Del for Kreditorerne i det enkelte Konkursbo. Begrundelsen i Motiverne, at Privilegiet fører til større Lemfældighed ved Skatternes Inddrivelse, kan næppe være afgørende, idet man ud fra denne Betragtning ligesaa vel burde have opretholdt Lejeprivilegiet. For Smaakaarsfolk er det formentlig af mindst lige saa stor Betydning, at der udvises Lemfældighed fra Udlejerens Side som fra Skattevæsenets.

Rent bortset fra, at Privilegiet for Skattekravet synes ubegrundet over for de øvrige Kreditorer, vil selve Skattekravet i Konkursboet hyppigt i Realiteten være uberettiget. Dette gælder særlig klart Formueskatten, men ogsaa i vidt Omfang Indkomstskatten.

Professor *Borum* udtalte, at han med stor Interesse har studeret Udkastet, der sikkert vilde være et udmærket Grundlag for Arbejdet paa en Reform af Konkurslovgivningen. Vedrørende Reglen i Udkastets § 1, hvorefter der under visse Omstændigheder er Pligt til at anmelde Betalingsstandsning, erklærede han sig enig med Mindretallet i, at den er for vidtgaaende. Naturligvis er det af Interesse at konstatere Betalingsstandsningens dag, men den af Flertallet givne Begrundelse er ikke tilstrækkelig til at gennemføre en Regel, der maatte forventes hyppigt at ville slaa

levedygtige Virksomheder i Stykker, fordi de for at undgaa Anmeldelse undlader i rette Tid at søge en Ordning med Kreditorerne.

Ifølge Motiverne hjemler § 117 ikke Privilegium for de Lønkrav, der maatte tilkomme Direktører i større Aktieselskaber. Dette synes ikke at være udtrykt i Bestemmelsen, der giver Privilegium til enhver, der er eller har været ansat i Skyldnerens Tjeneste. Ogsaa Direktøren er ansat i Selskabets Tjeneste, hvad enten Selskabet er større eller mindre.

Indlederen bemærkede til Professor Ussing, at der ifølge hans Formening var den fornødne Harmoni mellem Afkræftelsesreglerne og Reglen i Udkastets § 75. Afkræftelse af Dispositioner foretaget paa Betalingsstandsningstadiet er ifølge § 101 betinget af, at Medkontrahenten var bekendt med Betalingsstandsningen. Et tilsvarende Krav stilles ikke ifølge § 102 med Hensyn til Dispositioner paa Gældsordningsstadiet, da dette Stadium skal bekendtgøres. Iøvrigt rammer de objektive Afkræftelsesregler kun Dispositioner, der i sig selv er mistænkelige, og der synes ikke at være nogen Uoverensstemmelse mellem paa den ene Side en saadan Afkræftelse og paa den anden Side den Regel, at den endnu ikke indtraadte Konkurs kun kan gøres gældende over for den Medkontrahent, der i ond Tro.

Det har formentlig været det mest rationelle at samle alle Regler om Behandling af insolvente Boer i een Lov, og der er næppe Grund til at befrygte, at Likvidationen af insolvente Aktieselskaber vil blive paavirket uheldigt af Konkursreglerne. Naar et Aktieselskab under Likvidation erklæres konkurs, er det ikke nogen nødvendig Følge af Udkastets § 205, at der første skal forsøges Gældsordning.

Opretholdelsen af Privilegiet for Skatter og Forbrugsafgifter skyldes i første Række, at en Ophævelse paa Forhaand maatte betragtes som uigennemførlig, men Privilegiet har formentlig ogsaa — som anført i Motiverne — nogen Betydning for Debitorerne, som derved undgaar en for haardhændet Inddrivelse af de personlige Skatter og kan slippe for at stille Kaution eller anden Sikkerhed for Forbrugsafgifter.

Reglen i Udkastets § 1 har været Genstand for megen Diskussion i Kommissionen, men Flertallet har fastholdt, at det var ubetænkeligt og ogsaa det mest praktiske at indføre en Pligt til Anmeldelse af Betalingsstandsningen. Det kan være en Lettelse ved Forsøg paa Gennemførelse af en frivillig Ordning at kunne oplyse over for Kreditorerne, at Betalingsstandsning er anmeldt for Skifteretten.

Der kan muligvis rejses nogen Tvivl om Fortolkningen af § 117's Lønprivilegium. En saadan mulig Tvivl vil imidlertid let kunne klares ved en mindre redaktionel Ændring.

UDKAST TIL ARVELOV BORTSET FRA SÆRLIGE REGLER FOR LANDEJENDOMME.

(Foredrag af Professor, Dr. jur. O. Borum den 24. November 1941).

Mødet indledes af Formanden, Professor, Dr. jur. *Henry Ussing*, med følgende Mindeord:

Vi kan ikke samles i Dag uden at mindes Højesteretssagfører Ahnfelt-Rønne, som ikke blot sad i Foreningens Bestyrelse, men i Egenskab af dens Sekretær var den faktiske Leder af Foreningens Arbejde i 1919—28. I denne Kreds, hvor de allerfleste har kendt Ahnfelt-Rønne, behøver jeg ikke at nævne de rige personlige Egenskaber, der bevirkede, at han blev en Pryd for sin Stand og i sjælden Grad vandt Agtelse, Beundring og Venskab blandt Fagfæller. Hvad der førte ham ind i Arbejdet i Juridisk Forening, var uden Tvivl hans levende Interesse for vort fælles Fag og hans høje Tanker om Juristens Opgave. Han forstod, at Juristen kun kan fylde sin Plads i Samfundet, naar han vaagent følger det nye, der kommer frem, og aktivt arbejder med paa at føre Retten fremad mod bestandig højere Maal. Og Juridisk Forening var et Sted, hvor han kunde forfølge disse Maal.

I den usædvanlig lange Periode, da han bar Arbejdet hernede, var han fuld af Energi og Initiativ. Her som ellers, hvor han virkede, var han ikke tilfreds, før han ydede det bedste. Og Foreningen gik stærkt frem i den Tid. Ogsaa for Aarene efter hans Afgang som Sekretær skylder vi ham Tak for aldrig svigtende Interesse og for mange gode Ideer.

Blandt de Ting, der laa ham særlig paa Sinde, var en nærmere Forbindelse mellem Juristerne i de nordiske Lande. Herfor vir-

kede han baade indenfor Foreningen og paa andre Maader, bl. a. som Medlem af De nordiske Juristmøders Bestyrelse. Paa Baggrund af de sidste Aars Begivenheder stod det for ham som mere magtpaaliggende end nogensinde at vedligeholde Forbindelsen med de andre nordiske Lande. Han satte sine sidste Kræfter ind i dette Arbejde, og ved sin brændende Tro paa Sagen og sin Personligheds Magt fik han sat Fart i mange andre. Hvad han har udrettet her, kan ikke vurderes højt nok.

Æret være hans Minde.

Der er endnu et Dødsfald, jeg maa nævne. Professor Frederik Stang afgik ved Døden for en halv Snes Dage siden. Indenfor sin Generation var Frederik Stang ubetinget den norske Retsforsker, der var vurderet højest i de andre nordiske Lande. Mange Danske har følt sig inspireret af hans glimrende Indledning til Formueretten, og det var en Oplevelse at høre Stang tale. En Del af de noget ældre vil med Taknemlighed huske hans formfuldendte og levende Forelæsninger ved Studenter-Juriststævnet i 1918. Andre vil have bevaret et smukt Indtryk af hans fine, højt kultiverede Person fra det Foredrag, han holdt her i Foreningen i Februar 1930, eller fra de nordiske Juristmøder. Og i det nordiske Lovgivningsarbejde ydede han en Indsats som faa. Norden skylder Stang en særlig Tak, fordi han førte norsk Formueretsvidenskab bort fra den stærke Tilknytning til romanistisk Retsvidenskab og ind paa en klart nordisk Linie i nær Kontakt med Jul. Lassens Syn. Derved fik nordisk Retsvidenskab et virkelig fælles Præg, og derved blev det muligt at gennemføre virkelig fælles Love.

Nordens Jurister vil derfor ære Mindet om den store Retsforsker, som rodfæstet i de bedste nordiske Idealer fik den største Betydning for Retslivet i vore Lande.

Efter Foredragsholderens Ønske udelades Foredraget.

D i s k u s s i o n :

Dommer *Svedstrup* fandt, at Udkastet, der iøvrigt forsaavidt angaar Reglerne om uskiftet Bo med Livsarvinger i Hovedsagen er i Overensstemmelse med Loven af 1926, burde have opgivet

de Konsekvenser, at Arven betragtes som faldet ved førstafdødes Død og de derved motiverede Forskrifter. Konsekvensen af den nuværende Ordning er, at ikke blot de mellemdøde Børns Ægtefæller og Børn, men ogsaa deres Udarvinger, testamentariske Arvinger og Kreditorer succederer i Barnets Ret i det uskiftede Bo. Det er særlig urimeligt, at en Kreditor saaledes kan »arve« Debitors Forældre. Der burde fuldstændig ses bort fra saadanne Børn, der er afgaaet ved Døden, medens det uskiftede Bo bestod.

Ifølge Udkastets § 10 kan Hensiddende i uskiftet Bo med Livsarvinger udelukkes ved førstafdødes Testamente. Til Gengæld foreslaar Udkastet Tilsynsværgerne afskaffet. Selvom disse Tilsynsværger tilsyneladende ikke har spillet saa stor Rolle i Praxis, har det dog vist sig, at der er en vis Trang til en Ordning af denne Art, idet det ved Testamente endnu hyppigt bestemmes, at Hustruens Hensiddende i uskiftet Bo skal være betinget af, at der beskikkes hende en Lavværg. Allerede Myndighedsloven af 1922 har ganske vist medført, at saadanne Bestemmelser er uden Retsvirkning, men faktisk fører de til, at Hustruen begærer en Lavværg beskikket, en Begæring der normalt tages til Følge. Der synes saaledes at være en vis praktisk Trang til en Art Tilsynsværgemaal.

Ifølge Udkastets § 12 skal Begæring om Hensiddende i uskiftet Bo snarest muligt efter Dødsfaldet fremsættes for Skifteretten. Det kan sikkert ikke være Meningen hermed at ville ophæve den ved Skiftelovens § 9, Stk. 2, hjemlede Adgang til at paa-begynde offentligt Skifte for senere at lade dette overgaa til Hensiddende i uskiftet Bo.

Det vil formentlig blive følt som et Savn, hvis Justitsministeriets Konfirmation som Betingelse for Baandlæggelse bortfalder, men paa den anden Side maa det Grundlag, paa hvilket Justitsministeriet træffer Afgørelse om Konfirmationens Givelse, i Almindelighed var lidet oplysende. Skifteretten vil formentlig have større Muligheder for at trænge til Bunds i, om der er Trang til Baandlæggelsen eller ej. Eksekutor vil være Arvingens naturlige Modpart under Proceduren for Skifteretten. Hvis der undtagelsesvis ikke findes nogen Eksekutor, vil der opstaa en

vis processuel Vanskelighed, og der vil ikke være nogen, der kan paakære Skifterettens Kendelse, hvis denne følger Arvingens Paastand. Iøvrigt burde det formentlig foreskrives, at en Baandlæggelsesbestemmelse i et Testamente altid nødvendiggør offentligt Skifte.

Ved Udkastets § 85 foreslaas Baandlæggelse for Hustruen indskrænket til at vedrøre Mandens Bodel og Hustruens Arv af hans Særeje. En saadan Regel nødvendiggør, at der i Modsætning til den nuværende Praksis skal opereres med Bodele, selv om ingen af disse er insolvent, og til at der ved Hensidten i uskiftet Bo eventuelt maa foretages en Art supplerende Skifte for at klargøre, hvor stor en Del af Fællesboet der skal baandlægges. Dette vil kunne medføre nogen praktisk Vanskelighed.

Kommissionen synes ikke i alle Tilfælde at have været lige konsekvent i sit Skøn over, hvilke Regier der hører hjemme i Arveloven og hvilke i Skifteloven.

Højesteretssagfører *Heise* gik ud fra, at der var almindelig Enighed om at bortskære 4. og 5. Arveklasse, men mente, at 3. Arveklasse bør bibeholdes i sin Helhed. Man ønsker, at Befolkningen skal forstaa Reglerne, men dette vil blive vanskeligere, jo stærkere man griber ind i det bestaaende. Det kan være rigtigt, at man styrker den private Arveret ved at bortskære de Dele af den, hvis Rigtighed ikke er helt aabenbar, men i Betragtning af den kraftige Beskæring, der ligger i Udelukkelsen af 4. og 5. Arveklasse, synes denne Betragtning ikke at kunne føre til, at 3. Arveklasse beskæres. Det hævdvundne Princip, at Børnene arveretligt træder i Forældrenes Sted, vil blive krænket ved en Gennemskæring af 3. Arveklasse, hvorved Tilfældigheder vil blive afgørende for, om Fætre og Kusiner faar Del i Arven eller ej.

Som Begrundelse for Indskrænkningen af Tvangsarveretten anføres det i Betænkningen, at det gennemsnitlige Børnetal nu er væsentligt ringere end i Midten af forrige Aarhundrede. Dette kan jo imidlertid føre til, at man føler sig nærmere knyttet til sine Fætre og Kusiner. Der henvises til, at man kan begunstige

disse ved Testamente, men det maa erindres, at denne Udvej ikke staaar aaben for de unge og for de Personer, der mangler Evnen til at handle fornuftsmæssigt.

Jo mere den legale Arveret beskæres, jo bedre Vaaben giver man Arvejægere ihænde. Disse vil over for Arveladeren kunne henvide til, at Arven, hvis der ikke oprettes Testamente til Fordel for dem, vil tilfalde Statskassen.

De i Udkastets Kapitel 11 foreslaaede nye Regler om Testamentets Form synes at være fortræffelige, men man burde formentlig rejse Spørgsmaalet, om ikke holografiske Testamenter under en eller anden Form kunde anerkendes. I visse Tilfælde fører det til stødende Resultater, at et saadant Testamente maa tilsidesættes. Det frembyder naturligvis ikke fuldstændig Sikkerhed, men dette kunde vel i nogen Grad afhjælpes ved, at man stillede strenge Krav for at anerkende dets Gyldighed.

Reglerne om Baandlæggelse tiltrænger formentlig nærmere Overvejelse. Udkastets § 78 synes at stille for strenge Krav, saaledes at f. Eks. Baandlæggelse for Døtre paa Grund af den almindelige Risiko for, at deres tilkommende Mand vil formaa dem til uforsvarligt Forbrug af Formuen, udelukkes. Det er formentlig ogsaa tvivlsomt, om der har været Grund til, som i Udkastets § 85 at indskrænke den nugældende Adgang til Baandlæggelse af hele Fællesboet for Enken.

Udkastets §§ 87 og 113, der forbyder Oprettelse af Fideikommissarier ses ikke at være tilstrækkeligt begrundede. Der er ikke paavist væsentlige Mangler ved den nuværende Ordning. De eksisterende Fideikommissarier er ikke af nogen betydelig Størrelse, og der er saaledes ikke Tale om Dannelsen af en arvelig Rigmandsklasse. Fideikommissarierne, hvis Midler er velegnede til faste Udlaan, og som er gode Skatte- og Arveafgiftsobjekter, har en vis samfundsmæssig Betydning.

Selvom Oprettelse ved Testamente ikke kan anerkendes, synes der ihvertfald ikke at være nogen Grund til at forhindre Oprettelse af Fideikommissarier ved Disposition i levende Live.

Iøvrigt bør man formentlig vente med at give nye Regler paa dette Punkt, indtil en Grundlovsændring finder Sted.

Byretsdommer, Frk. *Karen Johnsen*, rejste Spørgsmaalet, hvorfor Udkastets § 85 ikke var gjort gensidig, saaledes at Hustruen i de Tilfælde, hvor hun var den forretningskyndige, med Mandens Samtykke kunde bestemme, at hendes Bodel og Mandens Arv af hendes Særeje skal baandlægges for ham.

Overretssagfører *Otto Bing* betvivlede, at der er Grund til at ændre de nugældende Regler om Baandlæggelse. Den nuværende faste justitsministerielle Praksis skaber Tryghed og er af stor Værdi. Det vil være meget vanskeligt for Skifteretten at tage Stilling til, om en Baandlæggelse er berettiget, navnlig i de mindre Retskredse, hvor saadanne Spørgsmaal kun sjældent opstaar.

Derimod kunde der snarere være Grund til, at man gav et Tillæg til Reglerne om Baandlæggelsesinstitutionen, hvorved det tilsigtedes at forhindre, at Udbetaling af Kapitalen kan finde Sted til Skade for Kapitalejerens Kreditorer, der med Føje ventede i hvert Fald at kunne opnaa Dækning i hans Dødsbo.

Det er næppe begrundet, som foreslaet i Udkastet, at udvide Testationsretten, naar der er Livsarvinger, til Halvdelen. Testatorerne — navnlig de ældre — er ofte alt for let paavirkelige.

Sekretær i Justitsministeriet *Hans Topsøe-Jensen* fandt den nuværende Konfirmationspraksis ganske irrational. Det viser sig, at medens Testator er i Live, kan de fornødne Erklæringer altid fremskaffes, saaledes at Konfirmationen kan meddeles. Hvis Konfirmationen derimod begæres efter Døden, er det som Regel udelukket at skaffe disse Erklæringer, saaledes at Baandlæggelsen i Almindelighed kun kan ske med Arvingens Samtykke.

Udkastets Regler, der vil føre til en virkelig Realitetsprøvelse af, om Baandlæggelse er begrundet, er derfor langt bedre. Den Kritik, der er fremsat, synes alene at udtrykke Ønsket om en Centralisation. En saadan kunde maaske opnaas, hvis Afgørelsen blev henlagt til Justitsministeriet, og det blev paalagt Skifteretten ved Skiftet at fremskaffe virkelig indgaaende Oplysninger og fremsende disse til Justitsministeriet med en motive-ret Indstilling. Der burde være en Mulighed for, at Baandlæg-

gelsen, hvis Arvingen er meget ung ved Dødsfaldet, finder Sted foreløbigt, saaledes at den senere kan ophæves, hvis den viser sig ufornöden.

Naar der foreslaas nye Regler om Adoptivbørns Arveret, burde der indføres Arveret ogsaa mellem Adoptantens og Adoptivbarnets Slægt og mellem Adoptivbørnene indbyrdes. Den legale Arveret bør ikke begrundes med noget »Blodets Baand«, men med den faktiske Følelse af Tilknytning, der over for Adoptivbørn oftest er lige saa stærk som over for naturlige Slægtninge.

Selvom, som af Dommer Svedstrup anført, Overførelsen af de mellemdøde Børns Lod i det uskiftede Bø til fjernere Arvinger i enkelte Tilfælde kan virke urimelig, er en Overførelse til Barnets Ægtefælle ganske naturlig, og af Hensyn hertil bør de nugældende Regler opretholdes. En Mellemløsning kan formentlig ikke findes.

DOMSTOLENES STILLING I RETSUDVIKLINGEN.

(Foredrag af Fuldmægtig i Justitsministeriet *P. M. Sachs* den 26. Januar 1942).

Mødet indledes af Formanden, Professor, Dr. jur. *Henry Ussing*, med følgende Mindeord:

Siden Juridisk Forenings sidste Møde er Overretssagfører Axel Bang afgaaet ved Døden — et af de store Træer er faldet. Axel Bang var en af dem, der skabte Respekt for Juristerne i vide Kredse. Han var en Personlighed, der virkede stærkt. Paa mangfoldige Omraader gjorde han en betydningsfuld Indsats i Samfundets Liv, og samtidig var han helt og fuldt Jurist. Bedre end jeg kunde gøre det, har andre givet Udtryk for, hvad han betød for den juridiske Verden og særlig for Sagførerstanden, og det er unødvendigt at gentage det i denne Kreds.

Men Juridisk Forening skylder Axel Bang en særlig Tak.

Axel Bang var en af Foreningens Stiftere. Han var kun 23 Aar, da Juridisk Forening blev stiftet i 1881, men alligevel var det hans virksomme Initiativ, der bar Arbejdet for Foreningens Dannelse, og som Foreningens første Sekretær kom han til at lægge dens Kurs. Han holdt ud som Sekretær i 18 Aar, og hans Idérigdom og utrættelige Energi fæstnede Foreningens Position. Siden blev han siddende i Bestyrelsen og naaede 50 Aars Jubilæum som Medlem af Bestyrelsen sammen med Foreningen. Og saa i den senere Del af de 50 Aar tog han med levende Interesse Del i Ledelsen og var tillige en af de hyppigste og mest yndede Talere ved vore Møder. Naar han traadte frem, var det gerne, fordi han havde noget paa Hjerte, og saa gik han ind for det med hele sin levende Kraft.

Det var derfor et naturligt Udtryk for vor Forenings Taknemlighed, at vi for faa Aar siden udnævnte ham til Æresmedlem — Foreningens eneste.

Bag hans Interesse for Juridisk Forening laa hans Kærlighed til sit Fag og sin Gerning. Ved at knytte Forbindelse mellem Jurister af enhver Livsbane skulde Juristerne udvikles til bedre at røgte deres Kald. Og særlig gjaldt det at bringe Videnskabsmænd og Praktikere til at forstaa hinanden. Ved at føre denne Tanke ud i Livet har Axel Bang en meget væsentlig Del af Æren for det Samarbejde, der gennem Foreningen blev skabt mellem Teori og Praksis.

Ogsaa i Styrelsen for de nordiske Juristmøder gjorde han gennem mange Aar en betydelig Indsats.

Juridisk Forening vil i dyb Taknemmelighed ære Axel Bangs Minde. (Forsamlingen rejste sig).

Foredraget udelades her, da det er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1942 B. S. 181.

D i s k u s s i o n :

Højesteretssagfører *Gorrissen* advarede mod den af Indlederen udkastede Tanke, i et vist Omfang at aabne Adgang navnlig for Administrationen til at indhente Forhaandsudtalelser fra Domstolene. Forud for enhver Domstolsafgørelse bør der gaa en Procedure, hvorunder alle de i Sagen foreliggende Problemer kan blive belyst fra begge Sider. Hvis Domstolene afgav bindende Svar paa Forespørgsler, vilde der mangle den Modvægt over for Forespørgerens Sagsfremstilling, som alene kan give Garanti for, at Afgørelsen træffes under Hensyntagen til samtlige relevante Momenter. En Ordning som den af Indlederen skitserede synes ogsaa kun daarligt forenelig med det af ham iøvrigt udtrykte Ønske om, at der til Brug for Domstolenes Afgørelser tilvejebringes et saa omfattende Materiale af social og statistisk Art som muligt.

Hvis Retten, før Dom afsiges, maatte finde, at der ikke foreligger tilstrækkeligt Materiale af denne Art, bør den opfordre Parterne til at tilvejebringe det manglende eller i hvert Fald

give dem Lejlighed til at udtale sig om det af Retten fremskaffede Materiale. Hvis man overlader det til Retten paa egen Haand at søge Oplysning om de Forhold, der menes at være af Betydning for Sagens Afgørelse, vil man ogsaa her savne den Belysning af Problemerne, som kan opnaas gennem de to Parter ensidige Fremdraging og Behandling af de Punkter, som de tillægger Vægt.

Højesteretssagfører *Karsten Meyer* mente ikke, at Erfaringerne fra England talte for Indførelsen af et Præjudikatsystem her i Landet. Behandlingen af Præjudikaterne og Udfindelsen af, hvad der i Dommen har været den afgørende Begrundelse der udgør Præjudikatet, har dér udviklet sig til en meget vanskelig Videnskab. Systemet egner sig maaske for et Samfund i Udvikling, men naar man igennem nogen Tid har haft tilnærmelsesvis faste Samfundsformer, bliver det for stift i Mod sætning til det danske System, hvorefter Domstolene til en vis Grad, men ikke ubetinget, er bundet af tidligere afsagte Domme.

Den af Indlederen foreslaaede Ændring af Dommenes Affattelse, saaledes at de i videre Omfang giver Udtryk for almindelige Retsregler, er næppe ønskelig. En saadan Opgave er for vanskelig for Dommerstanden i et lille Land.

Retspræsident *Hvidt* fremhævede, at der, selv om man med Rette ikke anerkender et egentligt Præjudikatsystem, dog tillægges tidligere Afgørelser en meget betydelig Vægt ikke blot under Proceduren, men ogsaa under Dommerens forudgaaende Arbejde med Sagen og under Voteringen. Dette gælder baade Højesteretsdomme og Domme afsagt af sideordnede Retter (Landsretterne) indenfor hvilke sidste man ogsaa i Almindelighed tilstræber en ensartet Praksis. Naar man maaske ikke altid gør sig dette klart, skyldes det til Dels, at det ikke er sædvanligt i danske Domme at citere og argumentere ud fra tidligere Retsafgørelser.

Det vil næppe være muligt i Dommene at give Udtryk for mere almindelige Retsregler, allerede fordi Sagerne forelægges Retten som helt konkrete Spørgsmaal, og Retten saaledes ved

den enkelte Afgørelse mangler det fornødne Materiale til at formulere en mere almindelig Regel.

Fuldmægtig *Klerk* mente, at Højesteretspræjudikaternes store Betydning for de øvrige Domstole lige saa meget som paa de af Indlederen fremhævede Momenter, navnlig det ønskelige i ensartede Afgørelser, beroede paa den almindelige Tillid til Højesteretsdommenes Rigtighed.

Der kan iøvrigt ikke drages nogen fuldstændig Sammenligning mellem den danske Ordning og det engelske Præjudikatsystem. De engelske Præjudikater erstatter den her i Landet langt mere omfattende Lovgivning, og maa derfor være mere præget af Stivhed og Forudberegnelighed.

Professor *Ussing* var enig med flere Deltagere i Diskussionen, der mente, at der i Domme ikke kan og bør opstilles mere almindelige Retssætninger, men fremhævede i Tilslutning til Indlederen, at den konkrete Begrundelse i mange Domme i Erstatningssager er ganske utilstrækkelig.

Indlederen havde derefter Ordet for nogle afsluttende Bemærkninger, hvorunder han understregede, at det ikke havde været hans Hensigt at agitere for egentlige Reformere, navnlig ikke Indførelsen af Systemer som det engelske eller amerikanske, der begge er behæftet med Ulemper. Man kunde snarere tænke sig en Ordning som den norske, hvor Offentligheden ogsaa faar Kendskab til den enkelte Dommers udførlige Fremstilling og Begrundelse af sit Standpunkt, og hvor Hensyn i vidt Omfang tages til Præjudikater.

KRIGSFORSIKRING AF BYGNINGER OG LØSØRE.

(Foredrag af Direktor, cand. jur. *Knud Christensen* den 23. Februar 1942).

Emnet for mit Foredrag er den ret omfattende Lovgivning der er kommet under den nuværende Krig om Krigsforsikring for Bygninger og Løsøre og andre Objekter paa Landjorden. De Forsikringsordninger, der er indført ved denne Lovgivning er en Nydannelse, idet de ordner de Forhold, der er Tale om paa en Maade, der ikke tidligere har været kendt. Jeg skal derfor begynde med nogle Bemærkninger om Lovens Forhistorie og om de Synspunkter, der er blevet fremført til Støtte for Indførelsen af disse Forsikringsordninger. Disse almindelige Bemærkninger maa knytte sig til Bygningsordningen, da det var paa dette Omraade, at Tanken om en Krigsforsikring kom frem. Det var først efter at Loven om Krigsforsikring af Bygninger var gennemført, at man optog Arbejdet paa saadanne Forsikringsordninger ogsaa paa andre Omraader, og de andre Love er i Hovedsagen bygget paa de Principper, der ligger til Grund for Bygningsloven.

I Aarene før den nuværende Krig var man klar over, at under en kommende Krig vilde de krigsførende i høj Grad lægge an paa at ødelægge civil Ejendom. Den store Oprustning paa Flyvemaskinernes Omraade bestyrkede naturligvis i høj Grad denne Frygt. Det var derfor ikke mærkeligt, at man i Bygningsvejernes Organisationer, Grundejerforeningerne, begyndte at tænke over, hvorledes det vilde gaa Grundejerne under en Krigstilstand, der medførte Skade paa deres Bygninger. Man var klar over, at det juridisk stod fast, at Staten ikke er erstatningsplig-

tig for Skade som fremmede Magters Militær forvolder, et Spørgsmaal som mange Gange er berørt i vor juridiske Literatur. Paa den anden Side kunde man hense til, at Staten saavel her i Landet som i andre Lande efter Krigene har truffet Erstatningsordninger til Fordel for skaderamte Borgere. For Danmarks vedkommende kan henvises til Loven af 17. November 1865. Spørgsmaalet for Bygningsejerne var derfor, om man ogsaa i vore Dage kunde regne med en saadan Erstatningsordning, og hvilken Karakter en saadan Ordning kunde antages at ville faa. Det maatte straks falde i Øjnene som mindre heldigt, at en saadan Ordning først kunde paaregnes at komme efter Krigen, naar Staten kunde overse Skadernes Omfang. Saalænge Krigen stod paa, kunde Skaderne altsaa ikke blive udbedrede med mindre den skadelidte selv havde Midler dertil. Ligesaa vigtigt var det, at det maatte forventes, at der vilde blive taget, muligvis meget vidtgaaende, sociale Hensyn, saaledes at ikke alle kunde paaregne fuld Erstatning. Derfor dukkede Tanken om en forsikringsmæssig Ordning op indenfor Grundejerkredse. Men en saadan Krigsforsikring havde ikke tidligere eksisteret og blev af den private Forsikringsvirksomhed betragtet som en Umulighed. De store engelske Selskaber havde indtil for faa Aar siden gerne villet forsikre denne Risiko, men holdt op efter den spanske Borgerkrig. Man var klar over, at hvis en Krigsforsikring skulde oprettes, maatte det ske paa et nyt Grundlag. I Januar 1939 blev der afholdt et Møde i Stockholm mellem nogle interesserede Brandforsikringsfolk fra de skandinaviske Lande til Drøftelse af Spørgsmaalet. Skønt Flertallet ikke mente, Sagen kunde løses, blev den dog taget op af to af Mødedeltagerne nemlig af mig og samtidig af en Finne. Jeg udarbejdede et Udkast, som blev fremlagt paa et Møde i Københavns Grundejersforening og derefter offentliggjort i Nordisk Forsikringstidsskrift. Hovedpunkterne i Planen var, at der skulde dannes en *gensidig* Forsikringsinstitution med *tvungent* Medlemsskab for alle Landets Bygningsejere, at *Skaderne* først skulde betales *efter Krigen*, og at *Bidragene* ligeledes *først* skulde opkræves *efter Krigen*. Bidraget skulde sikres ved *Panteret* i Ejendommene, hvorved Erstatningsfordringerne maatte forventes at nyde saa

megen Tillid, at de kunde *belaaes*. Det maatte da forventes, at Reparation og Genopførelse af de beskadigede Bygninger kunde finde Sted allerede under Krigen i det Omfang som Pengemarkedet og Mulighederne for Byggevirksomhed tillod. *Præmien skulde begrænses* til en saadan Størrelse, at den maatte forekomme Bygningsejerne taalelig i Sammenligning med Fordelelene ved Ordningen. Naturligvis maatte denne Begrænsning af Bidraget føre til, at Forsikringen *ikke* kunde yde *fuld Erstatning*, hvis *Skaderne blev meget* store. Men naar Bygningsejerne selv havde ydet et saa stort Bidrag til Genopførelsen kunde de maaske nære Forventninger om, at Staten, hvis det blev nødvendigt, vilde bidrage med Tilskud til at Ordningen kunde gennemføres med fuld Erstatning til de skadelidte. Andre Udveje kunde ogsaa tænkes. F. Eks. at belaste Panthaverne med noget af Skaden. Der var lagt stor Vægt paa at skabe en *saa enkel og billig Administration* som muligt, og det var tænkt opnaaet ved at benytte Bygningsbrandforsikringsselskabernes Organisation. Ordningen var smidig og kostede intet, hvis der ikke blev Krig. Det maatte tilkomme Grundejerforeningerne at tage Stilling til, om en saadan Plan skulde søges fremmet. Den blev derfor forelagt ogsaa i andre Grundejerforeninger end i Københavns, og da den vandt almindelig Tilslutning blev den fremdraget paa Rigsdagen. Indenrigsministeren nedsatte saa et Udvalg med den Opgave at udarbejde et Lovforslag paa Grundlag af den foreliggende Plan. Forslaget blev vedtaget som Lov af 22. December 1939 om Krigsforsikring af Bygninger. Ved denne Lov blev der oprettet *fire Forsikringsforbund*. Enhver Ejer af Bygninger her i Landet, som er brandforsikret i et dansk Forsikringsselskab eller i et herværende Generalagentur for et udenlandsk Forsikringsselskab blev ved Loven tvungent Medlem af et af disse Forbund. At Medlemsskabet blev knyttet til den almindelige Brandforsikring skyldes, at Præmierne skal opkræves gennem Forsikringsselskaberne, hvorved Administrationsomkostningerne bliver meget billigere, end de vilde være blevet, dersom Forsikringsforbundene selv skulde registrere og vurdere alle Bygninger i Landet af Hensyn til Præmieopkrævningen. At ikke brandforsikrede Bygninger ikke er kommet med i Ordnin-

gen, er ikke nogen Ulempe, da noget saadant næsten ikke forekommer. Det ene Forbund omfatter København, Frederiksberg og Gentofte. Det andet Forbund omfatter Købstæderne. Det tredje omfatter alle Landbrugsejendomme, herunder ogsaa Landbrugsejendomme, der ligger paa Købstadsgrund. Det fjerde omfatter alle øvrige Bygninger, d. v. s. alt hvad der henregnes under Begrebet bymæssig Bebyggelse i Landkommuner. Ved en Tillægslov af 26. August 1941 blev der oprettet et femte Forbund, som omfatter alle Bygninger, der benyttes til Industri, Haandværk eller Handel. Indtil dette Forbund blev oprettet, var Industriens, Haandværkets og Handelens Bygninger altsaa med i de fire oprindelige Forbund, men er nu i et Forbund for sig selv. Der er enkelte Kategorier af Bygninger, som blev holdt udenfor Loven. Dette gælder for det første kongelige Slotte og Palæer samt Kirker. Endvidere militære Anlæg (der ikke er kommunale Kaserer), Lufthavnes og Statsbaners Bygninger samt visse kommunale Gas-, Elektricitets- og Vandværker. I Loven af 22. December 1939 var ogsaa undtaget Fabriker og Værksteder for Fremstilling af Krigsmateriel, men da denne Bestemmelse saaledes som Forholdene forandrede sig ikke kunde opretholdes, blev den slettet ved Loven af 26. August 1941, hvor man samtidig samlede alle Bygninger, hvor der drives Industri, Haandværk eller Handel i eet Forbund, uanset om den Virksomhed, der drives, har noget at gøre med Krigsmateriel. I denne Forbindelse skal jeg omtale, at ligesom Krigsforsikringen for Bygninger herefter ikke længere udelukker de Virksomheder, der fremstiller Krigsmateriel, saaledes udelukker den heller ikke de Bygningsejere, hvis Bygninger udlejes til den tyske Værnemagt for at benyttes til Oplag af Værnemagts Ting, idet man har besluttet ikke at anse saadanne Bygninger som militære Anlæg. Det er dog klart, at der her kan være Tale om Grænsetilfælde.

Medlemskabet i Krigsforsikringsforbundene medfører Ret til Erstatning for Krigsskade paa de forsikrede Bygninger og paa mur- og nagelfast Tilbehør til en forsikret Bygning, hvis Tilbehøret er forsikret sammen med Bygningen. Af Tvivl, der er blevet gjort gældende med Hensyn til Begrebet Bygning i denne

Forbindelse, skal jeg omtale, at man har villet gøre gældende, at de store Benzin-Tanke i Benzin-Havne og Gasværkernes Gasklokker skulde være Bygninger, medens det her overfor er gjort gældende, at disse Genstande naturligt maa opfattes som Beholdere, der blot ved deres Størrelse adskiller sig fra andre Beholdere, og at de derfor henhører under Krigsforsikringen af Løsøre. Som et Tilfælde, hvor den citerede Bestemmelse om mur- og nagelfast Tilbehør fik Betydning, skal jeg nævne en indmuret Bagerovn, der blev ødelagt ved Nedkastning af Bomber. Den var ikke forsikret sammen med Bygningen, men sammen med Bageriinventaret og faldt derfor ind under Løsørekrigsforsikringen, hvilket havde Betydning, fordi Skaderne i Bygningskrigsforsikringen erstattes fuldt ud, medens der i Løsørekrigsforsikringen er en betydelig Selvrisiko.

Forsikringen dækker mod Skade, der opstaar ved Brand, Eksplosion, Sprængning eller Sammenstyrtning som Følge af Krigen eller som Følge af Borgerkrig, Oprør eller borgerlige Uroligheder under Krigen eller i Forbindelse med den. Denne Afgrænsning har vist sig at være tilfredsstillende under den forløbne Del af Krigen, idet Forsikringen dækker alle de almindeligt forekommende Former for Krigsskade som vi har lært at kende som Følge af Nedkastning af Spræng- eller Brandbomber, Eksplosion af Miner, Spærreballoners Passage over Landet, Nedstyrtning af Flyvemaskiner eller ligefrem ved Skydning. Tvivl angaaende Skadesaarsagen er opstaaet i forskellige Tilfælde, hvor Skadesaarsagen ikke har kunnet konstateres med fuld Sikkerhed, men hvor der er nogen Mulighed for en Forbindelse med Krigsbegivenhederne f. Eks. Nedkastning af Brandbomber. Tvivlen har i saadanne Tilfælde maattet føre til, at de paagældende Skader ikke har kunnet anerkendes. Hvis Skaden har bestaaet i Brand, har saadanne Sager derfor maattet betales af Brandforsikringsselskaberne ligesom andre uopklarede Brande. Endvidere skal omtales, at det er forekommet, at man har villet henføre en Brand til Uforsigtighed ved Tobaksrygning fra indkvarterede tyske Soldater og ment, at en saadan Brand henhørte under Krigsforsikringen, som imidlertid har indtaget det Standpunkt, at en saadan »civil« Skadesaarsag ikke henhører under

Krigsforsikringen, men maa dækkes af den almindelige Brandforsikring for vedkommende Bygning.

Erstatningen skal i Følge Loven beregnes paa samme Maade som i Bygningsbrandforsikring og d. v. s., at Ejeren har Krav paa en Erstatning, der beregnes efter de paa Skadesopgørelsens Tidspunkt gældende Priser, og som skal være saa stor, at Skaden kan repareres eller Bygningen genopføres for Erstatningen. Der kan ikke beregnes anden Erstatning f. Eks. ikke for Forringelse af Handelsværdi eller for Afsavn. At Erstatningen skal beregnes efter de ved Opgørelsen gældende Byggepriser, fremhæver jeg, fordi Erstatningen først udbetales ved Krigens Slutning, og til den Tid kan Byggepriserne være steget. Denne Risiko maa Ejeren undgaa ved ikke at udsætte Reparationen. Erstatningen forrentes med 5 pCt. p. a. fra Anmeldelsesdatoen. I Forbindelse med Omtalen af Erstatningens Beregning gør jeg opmærksom paa, at der ligesom i almindelig Brandforsikring maa regnes med Afkortning i Erstatningen, dersom den beskadede Bygning er forsikret for et lavere Beløb end Forsikringsværdien i Skadesøjeblikket.

Før jeg kan beskrive den Fremgangsmaade, der anvendes, naar der anmeldes Skade, maa jeg omtale, hvorledes Krigsforsikringsforbundene administreres. For hvert Forbund er der nedsat et af Indenrigsministeriet udpeget Forvaltningsnævn. Disse fem Nævn har fælles Formand og holder fælles Kontor, saa de virker som een Institution.

Naar en Skade anmeldes, bliver de stedlige Vurderingsmænd for det Forsikringsselskab, hvor Bygningen er brandforsikret, anmodet om at vurdere Skaden, og da Opgørelsen skal ske efter de ved Brandforsikring af Bygninger gældende Regler, volder disse Opgørelser sjældent Vanskeligheder. Hvis den skadelidte eller Forvaltningsnævnet ikke er tilfreds med Opgørelsen maa vedkommende forlange afholdt retsligt Skøn efter Reglerne i Retsplejelovens Kap. 19 og den saaledes fastsatte Erstatning er endelig.

Nævnets Kontor tilsender endvidere Politimesteren, i hvis Kreds Skaden er sket, Anmodning om at lade optage Politirapport og indsende Rapporten til Nævnet, for at den skadelidtes Anbringende om Skadesaarsagen kan blive prøvet.

Endvidere spørges Dommerkontoret om, hvem der staar indtegnet som Ejer, da Erstatningen ifølge Loven skal udbetales til Ejeren. Panthavernes Retsstilling er i det store hele den samme som i almindelig Brandforsikring.

Endelig anmodes det Forsikringsselskab, i hvilket Ejeren angiver, at Bygningen er brandforsikret, om Oplysning om Forsikringsforholdet, saa det kan undersøges, om dette er i Orden.

Naar Skadesopgørelsen og de omtalte Undersøgelser er afsluttede, sendes der Ejeren et Dokument, hvori vedkommende Krigsforsikringsforbund anerkender vedkommende som berettiget til Erstatning. Efter Loven maa skadelidte nu afvente Krigens Afslutning, før han kan faa sine Penge, men der er truffet saadanne Arrangementer, at alle skadelidte, som har ønsket at faa Pengene straks, har kunnet faa dem. For det første har Staten stillet et Beløb til Raadighed til Udbetaling af alle Skader under 200 Kr., og for det andet er der med Bankerne og Sparekasserne truffet Aftale om, at de skadelidte kan belaae Erstatningsfordringer over 200 Kr. indtil deres fulde Paa-lydende.

I almindelig Brandforsikring for Bygninger skal Erstatningen som bekendt benyttes til Genopførelse. En dertil svarende Bestemmelse findes ikke i Bygningskrigsforsikringsloven, men der er optaget en Bestemmelse om, at det ved Lov kan bestemmes, at Erstatninger som ikke er anvendt til Genopførelse skal afkortes. Dette fører til, at der kræves Dokumentation for Reparation eller Genopførelse saavel ved de kontante Udbetalinger under 200 Kr. som ved Belaaning i Pengeinstitutterne.

Forvaltningsnævnene aflægger hvert Aar et Regnskab, der skal godkendes af Indenrigsministeriet. Naar Krigen slutter, skal det samlede Skadesbeløb indenfor hvert af Forbundene med Tillæg af Forvaltningsudgifterne paalignes Forbundenes Medlemmer ved en Opkrævning, som besørages af Forsikringsselskaberne. De fem Forbund er økonomisk ganske uafhængig af hinanden. Bidragene maa ikke overstige 5 pCt. af de forsikrede Ejendommers Forsikringssummer, og det maa ikke opkræves med mere end $\frac{1}{4}$ pCt. halvaarligt. Den samlede Forsikringsmasse indenfor de fem Forbund udgjorde ved Krigens Begyn-

delse ca. 15 Milliarder Kr., nemlig Hovedstadsgruppen ca. $4\frac{1}{2}$, Købstadsgruppen ca. $3\frac{1}{2}$, Landbrugsgruppen ca. 3 og de bymæssige Bebyggelser ca. 4 Milliarder. Industri- og Handelsgruppen, der blev udskilt, antages at være lidt mindre end de andre og ved at den blev udskilt, blev de andre Grupper naturligvis formindsket noget. Paa Grund af Byggeprisernes Stigning maa det antages, at den samlede Forsikringssum er steget til op mod 20 Milliarder. Der kunde altsaa, hvis der skulde opkræves Maksimums Bidrag i alle Grupperne opkræves 1 Milliard Kr., som Bygningsejerne vilde være pligtige at betale over 10 Aar. Hvis Skaderne overstiger det Beløb, der kan opkræves, maa Erstatningen nedsættes.

Til Dato har Loven ikke været paa nogen haard Prøve. Der er indtraadt ca. 3 000 Skader, hvoraf de fleste dog er smaa. I Finland, Sverige og Norge har man indført tilsvarende Love. Skaderne i Finland under den første finsk-russiske Krig var saa store, at man nærmede sig Maksimums Bidraget. Sagen kompliceredes noget ved, at den blev koblet sammen med Erstatningerne til Beboerne i Karelen, hvis Ejendomme den russiske Stat overtog. De finske Forsikringsfolk, jeg har talt med, var tilfreds med Lovens Virkninger, og man forberedte dens Ikrafttræden paany til Brug under den nuværende Krig. I England, hvor Staten oprindeligt havde stillet i Udsigt at ville erstatte Krigsskaderne, interesserede man sig en Overgang for den danske Forsikringsordning, men opgav den paa Grund af de officielle Udtalelser, der var fremsat om at Staten vilde yde Erstatning. Det vides imidlertid, at man for nogen Tid siden er gaaet over til et Forsikringssystem.

Efter Loven om Krigsforsikring af Bygninger fulgte saa en Række andre Love. *Den første og maaske vigtigste af disse var Loven af 12. April 1940 om Krigsforsikring af Løsøre.* Denne Lov indfører Forsikring mod Krigsrisiko for alt Løsøre med Undtagelse af Løsøre, der hører til Landbrugsejendom, privat Indbo, Genstande der er forsikret i dansk Krigs-Søforsikring for Varer eller kunde have været det, Skibe og Fartøjer, medmindre de er under Bygning eller er oplagt, samt Løsøre i kongelige Slotte og Palæer, militære Anlæg (der ikke er kommunale Ka-

serner), Lufthavne, Statsbaner, Museer og Kirker og visse kommunale Gas-, Elektricitets- og Vandværker og endelig Ædelstene, Perler, Smykker, Malerier og Kunstgenstande, der ikke hører til Erhvervsvirksomhed samt Penge, Værdipapirer el. l. Det vil heraf ses, at denne Lov først og fremmest omfatter alt, hvad man kan sammenfatte under Begrebet Erhvervenes Løsøre med Undtagelse af Landbruget. Mens det ved den første Lov var Grundejerne der fik deres Ordning, var det nu Erhvervene. Ogsaa i denne Lov er Medlemsskabet for Ejerne af de forsikrede Genstande tvungent og Forsikringspligten er knyttet til den private Brandforsikring eller Transportforsikring eller Kaskoforsikring af Motorkøretøj, og det er altsaa omvendt en Betingelse for at være forsikret, at Objekterne er dækket ved almindelig Forsikring, hvilket naturligvis ogsaa her hænger sammen med den efterfølgende Præmieopkrævning.

Der er en Række vigtige *Forskelligheder mellem denne Lov og Bygningsordningen.*

En af disse er, at Forsikringen ikke nøjes med at dække mod Krigsskade i Form af Brand, Eksplosion eller Sprængning, men *dækker alle Former for Beskadigelse eller Tab af forsikrede Genstande som Følge af Krigen*, herunder ogsaa, hvad der er vigtigt, Beslaglæggelse eller Rekvisition af udenlandske Myndigheder. Undtaget er dog Skade, der skyldes Hindring for Afsætning, Ophold under Befordring eller Beslaglæggelse eller lignende fra dansk offentlig Myndighed.

En anden vigtig Forskel, som jeg allerede har berørt og ikke nærmere skal uddybe, bestaar i, at der i Løsøreforsikringen er en *Selvrisiko* paa 5 pCt. af de beskadigede Genstande. For Skade under 200 Kr. ydes ikke Erstatning. En tredie og særdeles vigtig Forskel bestaar deri, at *Erstatningsudbetalingen og Præmieopkrævningen ikke ubetinget skal vente* til Krigen Slutning, men kan iværksættes under Krigen eventuelt hvert halve Aar ved Opkrævning af Forsikringsbidrag til Dækning af Skader og eventuelt ogsaa visse Omkostninger for den forløbne Del af Krigen. Denne Adgang til at opkræve Præmier for at betale de allerede indtraadte Skader og visse Omkostninger har man gjort Brug af, idet der for nylig er udsendt Meddelelse om, at der skal op-

kræves et Bidrag paa $\frac{1}{3}$ ‰ af Forsikringssummerne for det Løsøre, der omfattes af denne Lov. *Grundene til denne Forskel* mellem Løsøreloven og Bygningsloven er ret indlysende. Erhvervsvirksomhederne kan ikke vel vente med deres Erstatning, og da man ikke kan vide om de Beholdninger af Varer og Inventar, der omfattes af Loven, og som er Basis for Sikkerheden for at Forsikringsbidragene vil kunne erlægges, er til Stede ved Krigens Afslutning, er der ikke paa Forhaand en saadan Mulighed til Stede for Belaaning af Erstatningsfordringer i Pengeinstitutterne som i Bygningskrigsforsikringen. Naar Krigen slutter, skal der foretages endelig Opgørelse og Opkrævning af, hvad der mangler til Dækning af Skader og Administrationsudgifter. De foreløbige Bidrag maa ikke overstige $\frac{1}{2}$ pCt. af Forsikringssummen for et Halvaar, og det endelige Bidrag maa ikke overstige 5 pCt. Den næste Lov var Loven af 30. April 1940 om *Krigsforsikring af privat Indbo*. Ogsaa her er man gaaet den Vej med den private Brandforsikring som Mellemed at samle praktisk talt alle Ejere af privat Indbo i et Forsikringsforbund, hvor Medlemsskab for saa vidt er tvungent, som enhver der ved Lovens Ikrafttræden havde sit Indbo brandforsikret eller har brandforsikret det efter Lovens Ikrafttræden er Medlem, altsaa pligtig til at betale Bidrag og berettiget til Erstatning. Loven omfatter som sagt privat Indbo, men hvis en Forsikring paa under 3 000 Kr. Forsikringssum ogsaa omfatter *Erhvervsløsøre* er dette med under denne Ordning, en Bestemmelse der har Betydning for Smaahaandværkere og eventuelt mindre Handlende. Forsikringen dækker ligesom den nys omtalte Løsørelov mod al »Skade som Følge af Krigen«, altsaa ogsaa Beslaglæggelse foretaget af fremmed Magt. Forsikringen dækker kun indtil et Beløb af 50 000 Kr. for et enkelt Indbo. Private Kunstsamlinger vil altsaa i Almindelighed ikke være dækket. Der er en Selvrisiko paa 3 pCt. af Værdien af samtlige den skadelidte tilhørende af Forsikringen omfattede Genstande, og Skader under 50 Kr. erstattes ikke. Erstatningsudbetalingen og Bidragsopkrævningen sker først naar Krigen slutter. Forsikringsbidraget maa ikke overstige 3 pCt. af Forsikringssummerne. Kan denne Opkrævning ikke dække Skaderne, maa disse ligesom i Bygningsloven

og i Loven om Erhvervsløsøret nedsættes. Krigsforsikringen for privat Indbo har trods det anførte til Dato udbetalt sine Skader kontant ved Hjælp af Laan, den har optaget hos Forsikrings-selskaber. Skadesbeløbet har ikke været særligt stort.

Den næste i Rækken er Loven af 30. Maj 1940 om Landbrugets Løsøre, en Lov der omfatter baade Landbrugernes private Indbo og Besætning, Avl, Gødning, Maskiner, Redskaber og andet Løsøre, der hører til en Landbrugsejendom, herunder Motorkøretøjer. Privat Indbo dækkes ogsaa her ikke udover 50 000 Kr. Angaaende Forsikringstvangen gælder det samme som ved de andre Love, d. v. s. at alle Ejere af Genstande som nævnt er Medlem, hvis Genstandene er brandforsikret og Konstruktionen er den sædvanlige, et gensidigt Forsikringsforbund. Definitionen af Skadesaarsagerne, der dækkes mod, er den fra de to andre Løsørelove kendte, altsaa alle Skader, der er en Følge af Krigen, herunder Beslaglæggelse af fremmede Myndigheder. En Række Detailler maa jeg springe over. Der er ogsaa her Selvforsikring, nemlig 3 % paa Indbo og 1½ % paa øvrigt Løsøre. Der kan under Krigen opkræves Bidrag til Erhvervsløsøre, men ikke til privat Indbo. Skaderne har til Dato ikke været særligt store og er udbetalt kontant ved Hjælp af Laan fra Forsikringsselskaberne. Det Bidrag, der maa opkræves under Krigens Varighed, maa højst udgøre ½ % halvårligt af Forsikringssummerne for Erhvervsløsøret, og det endelige Bidrag maa ikke overstige 3 %. Med Hensyn til de øvrige Love, som alle er mere specielle, skal jeg fatte mig i stor Korthed. Disse Love er:

L. 1. Juli 1940 om Lystfartøjer,

L. 1. Juli 1940 om Skove og Plantager,

L. 18. Marts 1941 om Havne,

L. 30. Juni 1941 om Landbrugsjord,

L. 30. Juni 1941 om elektriske Luftledningsanlæg for Stærkstrøm.

Loven om Landbrugsjord er nærmest at opfatte som et Tillæg til Loven om Landbrugets Løsøre, foranlediget ved de ikke saa faa Skader, de skete paa Markerne, naar der blev nedkastet Sprængbomber. Afgroden paa Roden er ganske vist dækket af

Loven om Landbrugets Løsøre, men udover Skaden paa Afgrøden kan der ske ikke helt ringe Skade ved at Muldlaget bliver revet løs og kastet rundt. Loven om elektriske Luftledningsanlæg er foranlediget ved Spærreballonernes Passage over Landet, der har fremkaldt en Del Skade paa Ledningsnettene. Krigsforsikringen af Havne blev til efter Ønske fra Provinshavnenes Sammenslutning. Den omfatter Moler, Kystbeskyttelse, Bolværker og Kajmure, Havnebroer, Skibsanlæg, Ophalerbedinger o. l. samt Havnefyr og andre Indretninger til Vejledning for Sejladsen.

I de senere Love har man ikke kunnet knytte Krigsforsikringen sammen med den private Forsikring, da det drejer sig om Objekter, som normalt ikke forsikres, og har derfor enten maattet benytte Vurderinger til Beskatning eller ladet foretage Vurdering til Brug for Krigsforsikringen og særlig Registrering af de forsikrede Ejere, saaledes at disse Ordninger, skønt det drejer sig om forholdsvis begrænsede Omraader, medfører et ikke helt ringe administrativt Besvær.

Samtlige Løsøreordninger, herunder indbefattet de af mig senest omtalte Love, administreres efter samme System som de fem Bygningsforbund, nemlig af Forvaltningsnævn, et for hver Ordning og med fælles Formand og en fælles Administration. Administrativt er Krigsforsikringen her i Landet altsaa delt i to Dele, en for Bygninger og en for Løsøreordningerne. Dertil kommer saa som en tredie Administration af Krigs Søforsikringen.

I det store og hele er i det foregaaende alle Detailler sprunget over. Jeg skal nævne en Enkelthed af juridisk Interesse, nemlig at Kravet paa Forsikringsbidrag i visse af Lovene er sikret ved Panteret umiddelbart efter Statsskatter og sideordnede med Bidrag fra de andre Krigsforsikringsordninger, hvis der kan være Tale om saadanne, at der er Udpantningsret, at Bidragene har Fortrinsret i Konkurstilfælde, og at Ejendomsforbehold undertiden maa vige for Forsikringsbidrag. Anmeldelse maa ske inden 3 Maaneder efter Krigens Slutning. Det er maaske en Selvfølge, at samtlige disse Forsikringsordninger er undtaget fra Loven om Tilsyn med Skadesforsikringsselskaberne. Denne Lovs Mening er kort udtrykt, at Forsikringsvirksomhed ikke maa drives, uden at der er Sikkerhed for en forsvarlig Forsikringsdækning. Denne kan op-

naas enten ved et meget stort Antal Forsikrede, saa den fornødne Udligning er sikret, eller ved en passende stor Selskabskapital, som kan afbøde et ugunstigt Skadesforløb. I de her omtalte Krigsforsikringsordninger ligger Garantien i det tvungne Medlemsskab, der sikrer Ordningerne den tilstrækkeligt store Basis.

Der har fra Befolkningens Side vist sig Tilfredshed med disse Ordninger, og det tør ogsaa siges, at de har gjort Gavn overfor de Krigsskader, vi har haft, selv om disse er relativt faa. Et Gode er ogsaa den Sikkerhedsfølelse, som Ordningerne har skabt. Vil man kritisere noget, kan det maaske siges, at det hele er blevet stykket lovligt meget ud i de mange Forbund. Dersom vi nogen- sinde igen faar Brug for noget tilsvarende, bør det maaske over- vejes at koncentrere det noget mere som i de andre skandinaviske Lande. Det er værd at nævne, at disse Forsikringsordninger, jeg har beskrevet for Dem, i det store og hele er blevet til ved Ini- tiativ fra Erhvervenes Side, i første Omgang fra Forsikrings- side og Grundejerforeningerne og dernæst fra Handelens og andre Organisationer, og at det ligeledes i det store og hele er Folk fra disse Kredse, der bestyrer Ordningerne. Om mange Opgaver af samfundsmæssig Betydning gælder, at de maa tages op og admi- nistreres af Lovgivningsmagten og det offentliges Administration, som derved ofte bliver nødt til at blande sig ind i Opgaver af sær- lig teknisk Natur, som i og for sig ikke ligger for Administratio- nen. Det er derfor i Landets Interesse, at Erhvervsorganisatio- nerne i et vist Omfang selv sætter et Arbejde ind paa at løse Op- gaver, der vedrører de Forhold, som de beskæftiger sig med og har Kendskab til, og noget saadant er Krigsforsikringsordnin- gerne et Eksempel paa.

Det nye, der er indført, er altsaa, at man i Stedet for de gamle Ordninger »efter Billighed« efter Krigen, hvor der blev givet, hvad Staten havde Raad til, er kommet Forsikringsordninger, som sikrer de skadelidte fuld Erstatning, saa vidt Forsikringsforbunde- nes Bæreevne rækker. Dette muliggøres ved, at Grupper af Be- folkningen, som har fælles Interesser i denne Henseende, sluttes sammen i Forsikringsforbund. Naturligvis har man ved disse Ordninger kun organiseret Hjælpen til de skaderamte paa en an- den, forhaabentlig mere fuldkommen Maade end de gamle Bil-

lighedsordninger. Men man maa ikke være blind for, at Forholdene kan blive saa vanskelige, at der heller ikke under disse Ordninger kan skaffes fuld Dækning. Skyldes dette en almindelig og udbredt Føringelse af de økonomiske Forhold, vil man sikkert erkende, at det alligevel har været en Fordel, at Sagen ved Forsikringsordningerne forud er lagt ind i et bestemt Spor. Man har Lov at fremhæve, at Forsikringsordningerne, ogsaa hvis der indtræffer store Skader, har Betydning for Landet som Helhed, fordi de muliggør, at Byggearbejde og anden Virksomhed for at afhjælpe Krigsskaderne kan komme i Gang snarest muligt.

Det falder i Øjnene, at der kan være Krigsskade, som ikke falder ind under nogen af de beskrevne Lovordninger. Hertil synes kun at maatte siges, at saadan Skade maa falde ind under det gamle Billighedssynspunkt. Men bliver der Tale om saadan Erstatning efter Krigen, f. Eks. for Afsavn af beskadigede Genstande, synes eventuelt udækket Tab i nogen af Forsikringsordningerne at maatte rangere lige med andet udækket Tab. Dette vilde stemme med Plakaten af 13. Januar 1809 om Tab, der blev paaført Borgerne ved Københavns Bombardement.

HOVEDTRÆK AF FORSLAGET TIL LOV OM AKTIESELSKABER.

(Foredrag af Overregistrator *H. B. Krenchel* den 30. Marts 1942).

Efter Foredragsholderens Ønske udelades Foredraget.

D i s k u s s i o n :

Højesteressagfører *Karsten Meyer* betragtede det som en alvorlig Mangel ved Udkastet, at det var udarbejdet uden Hensyntagen til de gældende fra Sverige aldeles forskellige Skattelove. Under de nuværende Forhold er Staten gennem Skattepaaligningen at betragte som den største Aktionær i Selskaberne, og en Aktieselskabslov bør derfor udarbejdes paa Grundlag af eller i hvert Fald under Hensyntagen til Skattelovgivningen.

Den i Udkastet aabnede Adgang til at anvende Udbytteretsbeviser er saaledes for Eksempel uden Interesse, før det er klarlagt, om disse er Udtryk for Kapital paa en saadan Maade, at denne kan tages i Betragtning blandt andet ved Fastsættelsen af Udbytteraten.

Det foreslaas, at der af Aarsoverskudet, forinden Henlæggelse til den lovmæssige Reservefond finder Sted, skal henlægges det fornødne Beløb til Dækning af de Skatter, der maa skønnes at ville blive paalignet Selskabet i de følgende Aar paa Grundlag af Aarets Indtægt. Under de nuværende Forhold, hvor Skattelovene stadig ændres med meget kort Varsel, hyppigt netop i Tiden lige efter, at Aktieselskabernes Regnskabsaar er udløbet, vil det være ganske umuligt at udøve et fornuftigt Skøn paa dette Omraade.

Ifølge Udkastet skal paalignede, men ikke forfaldne Skatter

opføres som Gæld i Statusopgørelsen. Efter nugældende Praksis anerkendes dette imidlertid ikke af Skattemyndighederne.

Hvis Udkastet bliver til Lov, vil det fortsat være nødvendigt at aflægge to Regnskaber, et til Fremlæggelse paa Generalforsamlingen og et helt andet til Brug for Skattemyndighederne. Dette er højst uheldigt og vilde kunne undgaas, hvis man affattede Aktieselskabsloven under behørig Hensyntagen til de skatteretlige Regler.

Landsretssagfører *Jan Kobbernagel* fandt, at Forslaget, skønt det paa flere Punkter fremtraadte som ret revolutionerende, i Virkeligheden ikke afveg væsentlig fra, hvad der i Praksis allerede nu er gældende Ret.

Naar det saaledes i Udkastet foreslaas, at Generalforsamlingen ikke kan vedtage Udbetaling af større Udbytte end det af Bestyrelsen foreslaaede, virker dette som en væsentlig Begrænsning i Generalforsamlingens Autonomi. I Praksis er imidlertid Bestyrelsens Indstilling saa godt som altid blevet fulgt, og denne har jo ogsaa ved Anvendelsen af hemmelige Reserver hidtil været Herre over Udbyttepolitikken. Da Bestyrelsen som hidtil vælges og afsættes af Generalforsamlingen, vil der paa den anden Side heller ikke, hvis Udkastet bliver Lov, være noget i Vejen for at Generalforsamlingen ad denne Vej kan gennemtvinge et Forslag om et større Udbytte.

At Bestyrelsens Formand ifølge Udkastet ikke kan være Direktør synes at medføre en ret væsentlig Ændring i Forhold til den nuværende Retstilstand, men vil formentlig ikke i Praksis komme til at betyde noget afgørende. Det vil for Fremtiden ligesom nu være den betydelige Personlighed inden for Ledelsen, der har det afgørende Ord, hvadenten han er Direktør eller Formand for Bestyrelsen.

Udkastets Krav om, at Bestyrelsens og Direktionens Medlemmer skal være Aktionærer for et mindre Beløb er vel nok en principielt betydningsfuld Fravigelse af Princippet om den personlige Ansvarsfrihed, men betyder i Virkeligheden næppe meget, da Bestyrelsesmedlemmer og Direktør allerede nu i Almindelighed er Aktionærer for et større Beløb end af Udkastet foreslaaet.

Spørgsmaalet om dette personlige Ansvar er imidlertid saa vigtigt, at det fortjener en dybtgaaende Overvejelse, og Motivernes Henvisning til den nye franske Lov af 1940 kan næppe betragtes som tilstrækkelig Begrundelse. Denne Lovs Bestemmelser om Direktørens personlige Ansvar maa ses som et Udslag af de af Krigssituationen foraarsagede særlige Forhold og staar i Sammenhæng med den nylig stedfundne Omdannelse af den franske Statsforfatning, der i et vist Omfang indfører Førerprincippet i fransk Ret. Det er formentlig endnu for tidligt paa Grundlag af den franske Lov at søge at danne sig et Intryk af disse Tankers Værdi.

Landsretssagfører *Thorild Hansen* kritiserede Udkastets § 17 vedrørende Hæftelsen for Aftaler indgaaet før Selskabets Registrering, som han dels fandt uheldigt formuleret og dels uheldig i Resultaterne, idet den medfører Mulighed for, at Medkontra-henten gennem en længere Periode hverken kan holde sig til Selskabet eller til de Personer, der har indgaaet Aftalen.